

MLADIKA

september 2009

cena 3,00 €

Štev. 7

PRIMOŽ VRESNIK

Učitelj v podružnični šoli

Literatura

Špela Pahor

DUHOVNIK DOMINIK PEGAN

Pismo Radoslavi Premrl Pahor

Ko ti zmanjkujejo tla pod nogami...

UVODNIK

Ko ti zmanjkujejo tla pod nogami . . .	1
Bojan Pavletič: Pesmi	2
Zvone Štrubelj: Novost in norost božje ljubezni	4
Pismo Radoslavi Premrl Pahor	6
Primož Vresnik: Učitelj v podružnični šoli	7
Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da	11
Andrejka Jereb: Pesmi	12
Špela Pahor: Duhovnik Dominik Pegan (1.del)	14
Peter Merku: Moje življenje v Nemčiji (XIII)	19
Branka Sulčič: Piccolomini in naši kraji (IV)	22
Vilma Purič: Burjin čas	25
Lida Turk: Dvorni intendant so povedal	27
Vladimir Kos: Vnebovzeti sredi dvatisočdevetega leta	28
»Milanu« Vršaju v slovo	29
Fotokronika DRAGE 2009	30
Antena	31
Ocene:	
Knjige: M. Pirjevec, L'altra anima di Trieste (N. Zaghet); Brazde s Trmuna (Z. Tavčar); Planinsko založništvo (C. Velkovrh); M. Luštrek, Gora je moja muza (C. Velkovrh);	
Razstave: Na Dunaju o slikarski stvarnosti fantastike Franceta Miheliča (L. Detela)	36
Knjižnica Dušana Černeta (88)	40

Na platnicah:

Za smeh in dobro voljo

Priloga: RAST 5 - 2009

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307uprava@mladika.com
redakcija@mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič

Izdaja: Mladika z.z o.z.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne 21.4.1999 pod številko 114276.
Vpisana v seznam ROC dne 15.10.2005 pod številko 11721.Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Reg. na sodišču v Trstu št.193 dne 6.4.1957

ISSN 1124 – 657X

Tisk: Graphart srl - Trst

Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

IZHAJA DESETKRAT V LETU LETO LIII.

Novo pri Mladiki

35,00 €

Alice Zen

ALOJZ REBULA
BIOGRAFIJA V SLIKAH

Iz tiskarne je pravkar prišla dvojezična monografija v slikah o pisatelju Alojzu Rebuli s prispevki osemindvajsetih avtorjev.

SLIKA NA PLATNICI: Moderatorka Vida Valenčič in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjan Žekš na Študijskih dnevih Draga v soboto, 5. septembra 2009 (foto KROMA).

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Jadranka Cergol, Liljana Filipičič, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Neva Zaghet, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Peter Černic, Marija Češčut, Danilo Čotar, Diomira Fabjan Bajc, Ivo Kerže, Lučka Kremžar De Luisa, Sara Magliacane, Peter Močnik, Aleksander Mužina, Milan Nemas, Adrijan Pahor, Štefan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Andrej Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Ko ti zmanjkujejo tla pod nogami...

Naslov ne bi mogel biti bolj zadet. Z novim regulacijskim načrtom, ki ga je tržaški občinski svet sprejel v začetku avgusta, se utegne Slovincem na Tržaškem zgoditi natanko to: da nam zmanjkajo tla pod nogami. Masovne novogradnje, ki se napovedujejo s spremembo namembnosti nekaterih večjih območij na tržaškem Krasu, namreč utegnejo korenito spremeniti narodnostno podobo nekaterih kraških vasi, ki bodo – če bo načrt seveda šel dokončno skozi – postale nekakšen arhaični privesek novih modernih naselij, slovenski prisotnosti pa bo zadan končni udarec oz. »milostni strel«, ki bo dal piko na i večdesetletni eroziji življenjskega prostora naše narodne skupnosti.

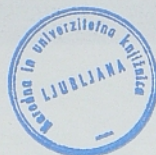
Odločitev se je pripravljala potihoma, kradoma, v strogi tajnosti, občinskim svetnikom je bila – menda v nasprotju z zakonom – zaukazana molčečnost, zadeva pa je izbruhnila na dan konec junija zaradi neposlušnosti nekaterih opozicijskih članov občinskega sveta in dvignila v tržaški javnosti veliko prahu zaradi močnih sumov o gradbenih špekulacijah in privilegiranju nekaterih v škodo drugih. Za slovensko narodno skupnost pa se je to pridružilo vrsti slabih novic, od pomanjkanja denarja za naše glavne ustanove do posledične krize, s katero se morajo že zdaj ukvarjati nekatere izmed njih, kot sta npr. Slovensko stalno gledališče in zavod za poklicno izobraževanje. Posledice takega načrta pa utegnejo biti za manjšino usodnejše kot kaka – sicer kronična – finančna kriza, ki pesti naše ustanove, ker namreč ko ti zmanjka zemlje, ko nisi več gospodar doma, nimaš več kaj iskati in zahtevati.

Ali je to sad nekega jasnega protislovenskega načrta, kot trdijo eni, ali pa le posledica pohlepa gradbenih špekulantov, kot pravijo drugi, ni niti tako važno, saj je učinek isti: na Krasu, kjer je slovensko prebivalstvo kljub priseljevanju someščanov italijanske narodnosti še vedno številčno, zgradiš par večjih naselij z nekaj tisoč prebivalci in stvar je »ad acta«. Kras se dokončno spremeni v brezimno predmestje, kjer je slovenska komponenta le folklorni privesek brez moči, obsojen na hiranje in izginotje in ki mu je s črtanjem obrtnih con in vinkulacijami nad kmetijskimi zemljišči onemogočena tudi gospodarska dejavnost.

Tak utegne biti namreč epilog zgodbe, ki se je resnici na ljubo začela že pred desetletji, ko so na Krasu zgradili naselja za istrske begunce. Namen je bil takrat jasen: umetno ustvariti italijanska naselja in z njimi italijanski kordon, ki bi povezoval Italijo s Trstom preko pretežno slovenskega ozemlja. Nadaljevalo se je z gradnjo avtoceste in plinovoda, a resnici na ljubo smo tudi Slovenci pozneje dodali svoj piskrček s prodajanjem zemlje, z izkupičkom pa si je marsikdo finančno opomogel, si popravil hišo ali zgradil novo, medtem pa so na nekoč njegovi zemlji zrasla prava majhna naselja. Občinski upravitelji pa so – ne samo v tržaški občini – prišli na roko in izdajali gradbena dovoljenja oz. spreminjali namembnost zemljišč. Ne pozabimo niti, da je do novega razmaha novogradenj na kraškem teritoriju prišlo, ko je bil odobren regulacijski načrt, ki ga je pripravila »naša« levosredinska uprava Riccarda Illyja ...

Očitno nismo sposobni oblikovati kako resno politiko glede teritorija. Na zadnjih občnih zborih naših krovnih organizacij je bilo o tem bolj malo govora, prednost so imele polemike o dvojnikih in trojnikih, razglabljanja o reformah, o katerih ima človek vtis, da gre bolj za to, da se spremeni vse in nič (glej razplet zgodbe o krizi zavoda

(dalje na 3. strani) ►►

Bojan Pavletič (1928-2009)

Pesmi

Čiritež

*Pod smrtnim, kamenitim robom
ob cesto mala vas se stiska,
vasica mala, selo malo,
otožno kakor križ nad grobom.
Ni čuti petja v njem, ne vriska
in ne besed, ne govorice,
kot da življenje se je samo
globoko v zemljo pokopalo.*

*Le tam na strehah, kritih s slamo
oglašajo se črne ptice,
s slemen v sivi dan boljčijo,
čez čas razpnejo svoja krila,
vrešče v neznano odletijo
in Čiritež, to malo selo,
vas sredi istrskega skrila
je spet zasnulo, onemelo.*

*Molčalo, gluho je molčalo,
o sebi nič povedati ni znalo.*

Roč

*Oj, stari Roč,
ki mesto nisi in ne vas,
oj, stari Roč,
ves stisnjen
tja pod čički Kras,
zakaj kamniti tvoj obroč
postal nekoč
pretesen mojemu je rodu,
da v daljo zroč
iztrgal iz domače zemlje
je svoje davne korenine
in krenil proč,
v hladna nadržja tujine?
Oj, Roč,
oj, stari Roč,
ki mesto nisi in ne vas,
zakaj dopustil si,
da je tvoj vnuk ostal
brez svoje rodne domovine?*

Na pokopališču

*Tam zadaj za selom,
na jutranji strani
v pusti dolini
porasli s plevelom
vsi moji pradedje
na njivi prečudni
v globoki tišini,
kot nemi sosedge,
izčrpani, trudni
spokojno so zbrani.*

*Na njivi iz zemlje,
ki daje in jemlje,
v žgoče poletje
le križi molíjo,
kot žalostno cvetje
negibno stojijo.*

*Nikjer ni več čuti
nobenega glasa,
le grlic peruti
od časa do časa
iz bližnje ciprese
šum veter prinese.*

*In gledam to polje,
to njivo od boga,
to zadnje okolje
življenjskega kroga,
kjer v redih in vrstah
pokojni ležijo,
trohni v krstah
v spominih bledijo,
nič ne govorijo,
molčijo, molčijo.*

Rak

*Ko osiveli čas
upočasnil je korak
in stopil sem na pot
ki jo prehodi vsak,
nad mano je nebo
prekril temán oblak,
da dušo je, zavest
ovil tesnobni mrak.
Nič več ni bil to dvom
temveč le kruti znak
da tja v nepovrat
pospremil me bo – rak.*

« (dalje s 1. strani)

za poklicno izobraževanje) in večna kriza naših ustanov. O zemlji pa bolj malo, kot da bi ta ne predstavljala enega ključnih elementov za obstoj neke skupnosti. Krovni organizaciji sta ob razkritju namer tržaške občinske uprave zagnali vik in krik, a vse skupaj se je zdelo šibko, kot da se o teh stvareh ne spleča preveč razpravljati. Morda zato, ker je kak »naš« pomembnejš v preteklosti prodal nekaj zemljišč, na katerih se danes bohotijo hiše? Ali pa zato, ker je bila pri vlaganju v nekatere nedavne novogradnje soudeležena tudi »naša« finančna družba? Vendar se je treba zavedati, da, ko nam bodo zmanjkala tla pod nogami, ne bomo imeli več kaj iskati. Tega se dobro zavedajo v nekaterih drugih manjšinskih skupnostih, kjer so za zaščito lastne zemlje in življenjskega prostora ljudje segli tudi po odmevnih pobudah (nekje so npr. splezali na drevesa, da bi zaščitili zemljišče pred uničenjem). Pri nas pa nič. Očitno je tu prostor samo za enega Sama Pahorja, pa še tega imajo vsi (ali skoraj vsi) za čudaka.

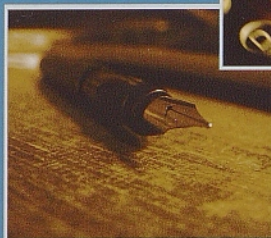
Literarni natečaj "MLADIKE" 2009

1. Revija Mladika razpisuje XXXVIII. nagradni literarni natečaj za izvirno še neobjavljeno črtico, novelo ali ciklus pesmi.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

PROZA	PESMI
prva nagrada 400 €	prva nagrada 200 €
druga nagrada 300 €	druga nagrada 150 €
tretja nagrada 250 €	tretja nagrada 100 €

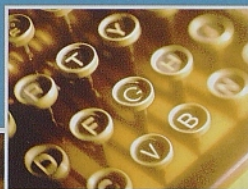
3. Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo pretipkanih izvodih (format A4) na naslov MLADIKA, ulica Donizetti 3, 34133 TRST, do 1. DECEMBRA 2009. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim

geslom ali šifro. Teksti v prozi naj ne presejajo deset tipkanih strani (oziroma 30.000 znakov), ciklus poezije pa naj predstavlja samo izbor najboljših pesmi (največ deset). Tekste lahko pošljete tudi po elektronski pošti na naslov: redakcija@mladika.com.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: pisatelj Alojz Rebula, prevajalka prof. Diomira Fabjan - Bajc, pisateljica Evelina Umek, prof. Marija Cenda ter odgovorni urednik revije Marij Maver. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku – Prešernovem dnevu – na javni prireditvi in v medijih. Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 2010. Objavljena bodo lahko tudi nenagrajena dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

Rokopisov ne vračamo!

Zvone Štrubelj

Novost in norost božje ljubezni

Fragmenti poetične in narativne teologije (5)

V liturgiji krščanskih cerkva velikokrat uporabljamo izraz »vsemogočni Bog«. Ob tem izrazu me vedno neprijetno strese. Če izraza ne opazim prej in ga v molitvi vseeno izrečem, se kmalu nato opravičim Bogu, da ga nisem raje imenoval dobrega, usmiljenega ali še bolje, spoštljivega, dostojanstvenega, nežno čutečega, če že ne »nemogućega«. Boga nimam za »Vsemogućega«, kot ga naslavljamo v naših liturgičnih molitvah: da namreč vse zmore, da je močan in da vse premaga. S to podobo se vračamo k starozavezni podobi Boga, ki je gospodovalen, ki se zna dobro in vedno maščevati in je neuklonljiv v svoji strogi pravičnosti. Čeprav mu tudi vsega tega – kot Bogu – ne moremo odrekati, pa je vprašanje, če je taka podoba res opravičljiva v smislu Jezusovega doživljanja in poimenovanja Boga. Jezus se je nanj obračal kot na Očeta, vedno v zaupljivem in toplo domačem vzdušju. Kardakoli govori o njem, govori tako, kot umetnik zna govoriti o svoji umetnini: z zanosom, prepričljivo, tenkočutno in nežno. Z nabojem!

Zaroka med Bogom in človekom

Ljudje hitro podležemo miselnim kalupom, že utirjenim miselnim vzorcem, ki obvladujejo kulture in civilizacije vseh časov. Pravkar sem se zalotil pri takem padcu. Zapisal sem, da starozavezna podoba Boga odkriva predvsem njegovo strogost, neuklonljivo pravičnost, maščevanje, celo nasilje. Res je tako, a le po eni strani. Ob taki podobi, ki jo v starozaveznih tekstih zares srečujemo, pa velikokrat naletimo na čisto nasprotno predstavo božjega bistva. Te podobe se približujejo najčistejši poeziji, izredno živi in ustvarjalni pripovedi o Bogu, ki je sočuten, usmiljen, dober, ljubezniv, iznajdljiv, pozoren in ljubeč.

Tako podobo Boga najdemo v nekaterih psalmih, ki ne odrekajo Bogu ime očeta in ga kličejo dobri pastir, nadalje v preroških spisih, pri Izaiju na primer, ki zapiše, da Bog zna ljubiti tako, kot to zna mati. »Mar pozabi žena svojega otročiča in se ne usmili otroka svojega telesa? A tudi če bi one pozabile, jaz te ne pozabim. Glej, na obe dlani sem te

napisal, tvoje obzidje je vedno pred menoj« (Iz 49, 15-16). Še najbolj izrazita je pri tem Visoka pesem, ki prikazuje Boga kot zaljubljenega zaročenca, ki hrepeni po svoji zaročenki in je poln nežne pozornosti. Ona, zaročenka, je podoba človekove duše, njegovega srca, v kulturno-zgodovinskem in bibličnem kontekstu tudi podoba izvoljenke, Izraela, izvoljenega ljudstva. Zato že na začetku zaročenka naslavlja svojega dragega: »Ti, ki te ljubi moja duša, povej mi ...« (Vp 1,7). Izbral sem kratek, manj poznani odlomek iz Visoke pesmi, ki je pravzaprav »Pesem pesmi« (kar hebrejski izraz »šir hašširim« dobesedno pomeni), da bi tako od blizu okusili vrhunsko biblično poezijo.

Zaročenec pravi:

*»Prihajam v svoj vrt, moja sestra, nevesta,
trgam svojo miro s svojim balzomom,
jem svoje satje s svojim medom,
pijem svoje vino s svojim mlekom.«*

Zbor mladenk odpeva:

*»Jejta, draga, pijta,
opijta se z ljubeznijo!«*

Zaročenka zašepeče:

*»Spala sem, a moje srce je bedelo.
Glas mojega ljubeča, ki trka!«*

Zaročenec odgovori:

*»Odpri mi, moja sestra, moja draga,
globica moja, moja krasotica,
kajti moja glava je polna rose,
moji kodri nočnih kapljic.«*

Zaročenka nadaljuje:

*»Slekla sem si obleko,
kako naj se spet oblačim?
Umila sem si noge,
kako bi jih mogla umazati?»*

*Moj ljubi je iztegnil roko skozi lino
in srce mi je vzkipelo zanj.*

*Vstala sem, da bi odprla svojemu ljubemu;
z rok mi je kapljala mira,*

s prstov topla mira
na držaj zapaha.
Odprla sem svojemu ljubemu,
a moj ljubi se je obrnil proč, odšel je.
Moja duša se je topila, ko je govoril.
Iskala sem ga, pa ga nisem našla,
klicala sem ga, pa mi ni odgovoril.
Našli so me čuvarji,
ki krožijo po mestu;
pretepli so me, me ranili,
strgali so ogrinjalo z mene,
ti čuvarji obzidja.
Rotim vas, hčere jeruzalemske:
če najdete mojega ljubega,
kaj mu sporočite?
Da sem bolna od ljubezni!« (Vp 5, 1-8)

Božje kraljestvo kot vrt zaročencev

Če na ta odlomek gledamo iz novozaveznega zornega kota, lahko le ugotavljamo globino uvidov Visoke pesmi. Iz takih uvidov je moral rasti Jezusov duhovni svet, njegovo dožemanje božje, Očetove bližine in občudovanje tega krasnega vrta, kjer se srečujeta zaročenca, Bog in človek, ki ga Jezus imenuje »božje kraljestvo«. Čemu naj primerjamo božje kraljestvo? Je kakor gorčično zrno, kot njiva, na katero stopi sejalec, kot zaklad, skrit na njivi, kot vrt zaljubljenec. Duša zaročenke »je bolna od ljubezni«, pravi pevec Visoke pesmi. »Nemirno je naše srce, dokler se ne spočije v Bogu«, je to isto trditev prepesnil sveti Avguštín. Mala Terezika imenuje to zgodbo zaljubljenec »povest moje duše«. Sveti Bernard v latinsko skovanko ujame prav to, kar o Bogu in o človeku pripoveduje Visoka pesem in kar se je dokončno razodelo in uresničilo v Jezusu iz Nazareta: »Jesus mel in ore, in aure melos, in corde jubilus«, poslovenjeno: »Jezus v ustih med, v ušesih melodija, v srcu vrisk«.

Blaise Pascal je starozavezne preroke, zagotovo bi mednje vključil tudi pevca Visoke pesmi, imenoval kristjane stare zaveze. Saj so s svojimi preroškimi uvidi razodevali Boga v najglobljih plasteh njegovega bitja, bili so blizu Jezusovi podobi Boga. Kot oče daje svojemu sinu ali hčeri trdnost in varnost, tako Bog utrjuje klecava kolena Izraelovih sinov (Prim: Jeremija 31,9; Ezekiel 34, 11-16). Bog ljubi in tolaži, kot zna le mati (Prim: Izaija 66, 12-13). Božja ljubezen je kot materina ljubeča skrb za otroka (Prim: Ozej 11,3-4).

Ko je mala Terezija naletela na Izaijeve besede »Kakor mati tolaži svojega otroka, vas bom jaz to-

lažil, v Jeruzalemu boste potolaženi« (Iz 66,13), je planila kvišku in dejala: »O, še nikoli niso nežnejše, bolj mile besede razveselile moje duše!« Prvič je v Svetem pismu prebrala, da je Bog kakor mama za svojega dojenčka, ob tem je zadržala. V nekaj sekundah je Terezija razvozlala skrivnost otroškega zaupanja odraslega kristjana, ki se brez pridržkov, kot otrok, preda čuječi in dobrohotni ljubezni Boga, njegovemu očetovsko-materinskemu srcu. Takrat je sklenila, da bo »čisto majhna«, mala Terezika, polna Boga. »Velika bo«, piše Conrad De Meester, »v otroškem zaupanju v našega Abba'-Očeta, našega Boga-Matere« (Conrad De Meester, Veličina male Terezije, Koper 1997, str. 36-37).

Kot kristjani bolni od ljubezni ali še vedno starozavezni verniki?

Če bi Pascal živel danes, bi verjetno ugotovil, da nas je veliko kristjanov, ki še nismo ponotranjili te svetopisemske podobe Boga, o kateri govore že preroki, psalmi, Visoka pesem in katero nam je posredoval Jezus v polnosti in z novo svežino. Čeprav živimo v dobi nove in dokončne zaveze, je naša vera še globoko »starozavezna«, moralistična, obvladujejo jo zakoni in zunanja pokorščina verskim predpisom in navadam. Nismo še vstopili v obdobje »milosti«, ki se je v obilju razlila nad nas v Jezusu Kristusu, bi rekel apostol Pavel. Nismo še spoznali svobode, ki jo prinaša posinovljenje, božje sinovstvo, ki ga deležimo v Jezusu Kristusu kot »sinovi v Sinu«. »Niste prejeli duha suženjstva, da bi spet zapadli v strah, ampak ste prejeli duha posinovljenja, v katerem kličemo: Aba, Oče! Sam Duh pričuje našemu duhu, da smo Božji otroci. In če smo otroci, smo tudi dediči: dediči pri Bogu, sodediči pa s Kristusom, če le trpimo z njim, da bomo z njim tudi poveljani« (Rim 8, 15-17). Kako močne so te besede, kako globoke tudi. Vzklik »Aba, Oče!« je zmagoviti klic kristjana, ki je zakoreninjen v vseobsegajoči ljubezni Svete trojice.

Skrivnost Jezusove duhovne svobode je prav v ljubezni, ki povezuje Očeta in Sina. »Jaz sem v Očetu in Oče je v meni!« (Jn 14,10). Drug drugega dopolnjujeta z vezjo ljubezni, v božjem, Svetem Duhu. Sveti Duh je ta močna in nezlomljiva vez ljubezni. Sveti Duh je kakor sveži izvir ljubezni, ki se razliva iz Očeta na Sina, iz Sina na Očeta preko velikega zbiralnika ljubezni, ki je Kristusova Cerkev. Tega Duha in te ljubezni, ki nas osvobajata vsakega strahu, smo deležni kot Jezusovi učenci in učenke: »Če me kdo ljubi, se bo držal moje besede in moj

Oče ga bo ljubil. Prišla bova k njemu in prebivala pri njem» (Jn 14, 23).

Biti zares kristjan, pomeni, z besedami Visoke pesmi, biti »bolan« od ljubezni. Jezus nam je prinesel novost in norost božje ljubezni, s katero premoremo vse. Tega ne bi mogel reči lepše, bolj slikovito in bolj poetično, kot je rekel apostol Pavel: »*Kdo nas bo ločil od Kristusove ljubezni? Mar stiska ali nadloga, preganjanje ali lakota, nagota ali nevarnost ali meč? (...) V vseh teh preizkušnjah zmagujemo po njem, ki nas je vzljubil. Kajti prepričan sem:*

ne smrt ne življenje, ne angeli ne poglavarstva, ne sedanost ne prihodnost, ne moči, ne visokost, ne globokost, ne kakršna koli druga stvar nas ne bo mogla ločiti od Božje ljubezni v Jezusu Kristusu, našem Gospodu» (Rim 8, 35-36; 37-39).

Najdite mi, prosim, še kakšnega tako odtrganega, norega, »bolnega« vernika Ljubezni, kot je bil sveti Pavel! In v njegovi družbi se odlično počutijo evangelist Janez, sveti Avguštin, Blaise Pascal, mala Terzija.

Pismo

Pismo italijanske prevajalke Martine Clerici gospe Radoslavi Premrl Pahor. Pismo je žal prišlo prepozno, da bi ga gospa še prebrala. Radoslava Premrl je umrla 25. junija letos.

Cimolais, 23. junija 2009

Draga gospa Radoslava!

Vem, da Vam je knjiga *Moj brat Janko – Vojko* zelo pri srcu in da Vas je pisanje tega dela veliko stalo. Ko mi ga je Vaš mož izročil s prošnjo, naj ga prevedem, sem to nalogo sprejela z veseljem in z upanjem, da Vam ugodim. Sporočil mi je tudi, da dvomite o smiselnosti prevoda. Zdaj, ko sem knjigo prebrala in sem jo začela prevajati, čutim potrebo, da Vam izrazim svoja čustva, čeprav bi bila rada to storila osebno in v drugačnih razmerah.

Hvaležna sem Vam, da ste imeli pogum in moč izpovedati zgodbo svojega brata, ki je hkrati zgodba celotne Vaše družine, in zapisati dogodke, za katere bi bilo boljše, da se ne bi nikoli zgodili. Veliko kolesje zgodovine žal vdira v naše male zgodbe in se ne meni za posledice, ki jih pušča za sabo. Vendar mislim, da Vaš trud ni bil zaman: prav take zgodbe, kot je Vaša, nam sežejo v srce in nam pomagajo razumeti, da zgodovina iz učbenikov ni nekaj abstraktnega, ne piše se sama od sebe, ampak jo pišemo in soustvarjamo mi z našimi malimi zgodbami – če jih damo skupaj, lahko celo spremenijo tok dogajanja, namesto da so od njega spremenjene.

Do pred kratkim je bila zgodovina Vašega naroda (in Vas posameznikov, ki ga sestavljate) zamolčana in nepoznana. To še vedno velja za večino Italijanov, vendar se stvari spreminjajo in menim, da prav Vaša knjiga lahko nudi temeljni prispevek ne samo k razumevanju slovenske zgodovine, ampak tudi, da jo razumemo na pravi način. Z izredno tankočutnostjo ste znali opisati dogodke in teme, za katere pravzaprav ni pravih besed. Zelo cenim Vaše delo in sem prepričana, da ga bodo znali ceniti tudi drugi, ko se bodo z Vašo pomočjo približali svetu, ki ga je treba spoznati in na novo odkriti odprtega srca.

Vedite, da je v zakotni furlanski vasici nekaj ljudi, ki do pred slabim mesecem niso nikoli slišali o Vas, zdaj pa o Vas govorijo: ne gre za veliko množico, a je že začetek. Vašo zgodbo sem pripovedovala svojim prijateljem: njihove reakcije so bile različne, vendar vse pozitivne! Bodite prepričani, da bodo italijanski bralci lepo sprejeli Vašo knjigo.

Objemam Vas in Vas pozdravljam ter Vam še enkrat izražam svojo hvaležnost in bližino.

Martina Clerici

Primož Vresnik

Učitelj v podružnični šoli

Priporočena novela na 37. literarnem natečaju Mladike

S trašno dolgo je snežilo. Sipalo in sipalo je z neba. Smreke so zavešale gozd s svojimi košatimi vejami, te so bile zahomotane v deviškobebele odeje snega. Sneženje je odraslim prineslo skrb in bojazen. Otroci pa so se objestno zakadili v sneg, čim je zvonec podružnične šole odklenkal zadnjo uro. Učitelj je gledal iz učilnice na zasneženo dvorišče pred šolo. Gledal je čez njihove glave in ramena proti gozdu. Gozd je bil zaradi snega še bolj teman in mračen. Iz njega je dihala nekaj vodeno vlažnega in ostrega. Zdaj mrakobno rjavosivega zdaj rjavocrnega. Podrast se je pod težo snega sesedala in odpiral se je moten pogled na črna debla, zakaj snežilo je. Zelo je snežilo. Otroci so bili razposajeni, kakor da je zadnji šolski dan in greje poletje. Nobene teže vremena ni bilo čutiti v njihovih razposajenih glasovih. Nič ni pritiskalo na njihove rosne glasilke. Drug drugemu so snemali pletene kape s cofom, si metali kepe v razoglave glave, se ribali, brcali v sneg in vriskali od zimskega veselja. Čakali so na šolski avtobus, ta bi že zdavanj moral pripeljati. Zdaj zdaj bi se moral pojaviti izza ovinka, zdaj zdaj bi morali zagledati ogromno odrešujoče vetrobransko okno avtobusa, ki bi spešil skozi svež sneg. Nič. Učitelj je gledal čez njihova ramena. V hosto. Otroška dobra volja mu je prebudila spomin, spomin na najlepši dogodek v njegovem življenju: hodi po hodniku pedagoške akademije, z levico težka diplomo, ki so mu jo žigosali v referatu. Kakšen občutek je, če ... če ... močno pada sneg v hribovski vasi. Avtobusa še ni. Lep prizor s hodnika akademije se je razkadil, razpršil v sedanjo svetlobo sivega dne s snegom. Pogledal je v učilnico. V zadnji klopi sta še zmeraj sedela dva dečka. Brata. Mali Franc je s sključenimi rameni gledal nekam predse. Moten, zasanjan in rahločuten je bil njegov pogled. Dve leti mineva, odkar je imel operacijo na srcu. Šest ur je trajala ta operacija. Zdravnik mu je po operaciji priporočil veliko zmerne hoje, prepovedal pa mu je vse večje telesne napore, zato je bil oproščen telovadbe. Torbo mu je nosil njegov veliki brat Kazimir. Bila sta doma v najvišji hribovski vasi, tam, kjer je gozdna meja in se pričenjajo pritlični iglavci. Pet dni v tednu sta v času šolskega pouka prihajala do križišča

Razpela, od koder ju je ob pol sedmih zjutraj pobral šolski avtobus, ki je bil čez noč parkiran pred votlino velikega skalnega grebena. Šofer je nočil v lovski koči, ki je med tednom samevala med skalami. Divja je bila ta vožnja, ovinki so pogosto sloneli na skalnatih previsih, prepadi so bili tudi kilometrski.

Kljub krutosti pokrajine je bilo tukaj zelo, zelo malo nesreč, saj je bila cesta izjemno široka. Ni bilo treba voziti po robovih cestišča. Ovinki niso voznikov silili v kočljive nevarne položaje.

Učenec Kazimir se je zaziral v ledene rože na oknih učilnice. Signal mobilne telefonije v tem vremenu ni zmeraj vlekel. Mobilni telefon trenutno ni vlekel, prestregel nobenega signala. Tako brata Franc in Kazimir Macesnik nista vedela, če ju bo oče prišel iskat s traktorjem. Električna je ob pol treh popoldan mrknila, za štirideset hiš v hribovski vasi so vklopili agregat. Župan se je napotil proti šoli. Šola je stara in potrebna obnove. Lani poleti so obnovili streho, toda ne iz sredstev ministrstva, temveč iz sredstev proračuna občine. Zunanji zidovi šole so bili razpokani. Bledosivi omet je odpadal. Šola je dajala vtis, kakor da so močni potresni sunki šli skozi njene zidove. Župan je v svoji podjetnosti in borbenosti pričel pošiljati fotografijo šole skupaj s protestnim zapisom o razmerah uglednim časnikom in revijam. Dosegel je svoje: spomladi se pričenjajo temeljita obnovitvena dela. V tem deviškobelem snegu je bila šola tako stara, kakor kakšna podrtija, kakor kakšna podirajoča kmetija, v kateri si kuha na štedilniku edina preživela dekla. V tem snežnem metežu so poživiljali to staro vas otroci s svojim veseljem, vpitjem ter kričanjem. »Če ne bo čez deset minut avtobusa, bom poklical otroke nazaj v šolo,« je namesto pozdrava dejal učitelj in še zmeraj gledal proti gozdu. Suh sneg je padal, padal in hitrost sneženja je naraščala. »Elektrike ni, dostava za trgovino ni prišla, avtobusa s pošto še ni, stacionarni telefon ne dela,« je pozdravil župan in s klobukom v obeh rokah zakorakal na sredo učilnice.

»Signala za mobilni telefon tudi ni, gospod župan,« je pristavil Kazimir. Celec je pod županovimi škornji suho hreščal. Prinesel je sneg v učilnico. Prinesel je zvok čisto prave zime. Od župana sta vela

vlažnost in hlad, osornost situacije, ki jo prinese mraz in je povezana s sneženjem. *Klepetava sta radio in televizija, vendar brin ostaja trpko grenek, greni pokrajino in človeška usta*, je nastajalo v učiteljevi glavi. Prvi je pridrvel pred šolo s traktorjem Macesnik. Otroka sta poskočila, se naglo poslovila in stekla proti očetu in traktorju. Z malomarno kretnjo jima je pomignil naj prideta, brcnil v sprednjo traktorsko gumo, da se je velik kos snega z gume sesedel na cesto. Verige na gumah so se jekleno režale, to je bil hladen smeh gladiatorja, ki drobi pod seboj kamenje, led in sneg. Z verig na gumah je visel umazan sneg. Ponekod se je med verigo in gumo zagozdilo lubje. Vsi trije so odstranjevali koščke lubja. Otroci so se prenehali kepati in postali nemi prosilci za vožnjo domov. Macesnik je s polno kabino otrok speljal izpred šole. Traktor je zakrehal kot prehlajen rotvajler. In odgolčal v gore. Skozi tenek, sipek sneg, ki je poševno padal na razzebulo zemljo. Za njim je pripeljal direktor gozdnega podjetja s terencem. Izstopil je in s pogledom finomehanika motril stanje pod karoserijo. Nežno je pobožal svoj moder avto in z elegantno kretnjo dal hčerkinjo šolsko torbo na zadnji sedež avtomobila. Vljudno pomahal učitelju in županu, ki sta zrla skozi isto okno na cesto. Ledene rože na zunanjem steklu dvojnih oken so vnesle v njun obraz nekaj stari-kavega. Pobelile so njun obraz z močno injasto svetlobo. Direktorju gozdnega gospodarstva sta se zdela popolnoma zlita z vaškim okoljem, sestavni del tega pobeljenega sveta ... V tem trenutku in prostoru nepogrešljiva, čeprav ju bo svet lahko čez toliko in toliko časa pogrešal. Tukaj sta in sedaj. In ne bi bilo nobenemu drugemu učitelju in županu namenjeno biti v tej stari šoli. Gledati čez prezebulo okno. Biti v tem močnem snegu v tej odročni vasi. Kakšni planeti in zvezde človeka pripeljejo, privedejo na ta kos zemlje pod nebesnim svodom, v ta hribovski, gozdni svet. Vse to so bile misli direktorja, ki je v mladih letih pošiljal prispevke v literarno glasilo Mladi literarni upi. Popolnoma sta se mu zdela umeščena v to okolje: vaška očaka zreta skozi okno v vas, ki jo beli sneg in možujeta. Možujeta o posledicah, ki jih prinese tako vreme, o lokalnem gospodarstvu, poleg tega pa se spominjata, spominjata; ta odročni kraj je ustvarjen za spomine in molitev. To so vedeli menihi, ki so imeli nekdaj pod skalami svoj samostan. In tudi sam je sedaj umeščen pred to šolo, s hčerko, ki vstopa v njegov avto. Otroci so se prenehali kepati in se zgnetli v skupini, z nemo prošnjo: stric, pelji nas od tod, čim bližje domu, pelji nas! Čez njihove neme prošnje se je sival sneg. Pobe-

ljena cesta je vodila v negotovo belino. »Vreme je ponorelo,« je zgroženo dejal učitelj.

»Vrača se zima naših dedkov in babic. Poleg tega pa naj mi še kdo reče, da smo ljudje gospodarji česarkoli, vse nam crkuje,« je pribil župan in v roso lastne sape na oknu izdolbel kukalo. Direktor Mirnik je v avtomobil strpal nekaj sosedovih otrok in odpeljal.

Naposled je pripeljalo najbolj pričakovano vozilo dneva: Šolski avtobus s pošto. Čim so se odprla sprednja vrata, že so se vsuli šolarji s svojimi torbami in voznimi kartami. Iz golega veselja so se privali. Drug drugega odrivali in dobesedno telebnili s težkimi torbami na sedeže.

»Je to vse,« je previdno vprašal šofer zadnjega šolarja.

»S traktorjem in terencem so se drugi že odpeljali domov,« je odgovoril droben deček in si od snega zariple roke brisal v prav tako premočene hlače.

»Ja, kakšen pa si?« je hudomušno vprašal šofer in si potrebil brke.

»Zgledam poscan, sem pa samo moker od snega,« je bil hribovsko neposreden Jernej. Tukaj res ni bilo mesta za izumetničene besede, svet je bil tukaj preveč divji za kakršnokoli eleganco in diplomacijo. Tukaj je bil svet divji v vsem. V besedah in dejanjih. Učitelja je na začetku službovanja tukaj šokirala in pretresla grobost, neotesanost v besedah; pretresle so ga grobe in neotesane besede šolarjev, vaščanov, hribovcev in gorjanov. Otroci so mu povsem prostodušno povedali z enim dvignjenim prstom, da gredo scat in dvema, da gredo ... Sčasoma je ugotovil, da pri vsem tem ne gre za nobeno pokvarjenost, opolzčnost in neotesanost, temveč za resnične ljudske izraze, za besede, ki zaobsežejo neposredni svet. Za besede, ki pomenijo samo to, kar pomenijo, in to brez prenesenih pomenov. Če je kje šlo za dobesedno ujemanje med rečmi in izrazi, je šlo tukaj, v tem odljudnem, poraščenem in hribovskem svetu. Besede so tukaj označevale grobo dejanskost, bile so grobe, odsekane in ostre, kakor je bil surov in divji tukajšnji svet. Nikjer ni bil svet v besedah tako enoznačen, preprost, enopomenski, jasen, surov in tako divji kakor v vasi Špik pod skalnatim grebenom.

Drugače je bilo v dolini. Na okencu mestnega uredništva se je svet takoj zapletel. V besedah in dejanjih.

Šofer je izročil dve torbi pošte in časopisov. Regina, frizerka, poštna uradnica po potrebi in povrh še učiteljica gospodinjstva, je pomirila kepajoče otroke, prevzela poštno dostavo in priporočila šofer-

ja in avtobus, kakor tudi otroke, poganskim bogovom zaščite in varnosti.

»Vsaj spluženo je zaenkrat,« je zasukal glavo v smeri, v kateri se bo avtobus zakadil, v gosti oblak megle in sneženja. Otročad se ni menila za gospo, ki je potovala z njimi in je sedela na zadnjem sedežu šolskega avtobusa. Šoferja je njena prisotnost globoko vznemirila. Od samega začetka, od prvega trenutka dalje, ko jo je na kolodvoru zagledal v spremstvu glavnega prometnika. Čutil je, da se bo nocoj nekaj zgodilo. Avtobus je obrnil pred šolo. Z dolgimi lučmi je posvetil v šolo, v učilnico.

V veliko uro na steni učilnice, ta je s kazalci odmerila pol štirih popoldan. Vsaj spluženo so imeli vaščani.

Isti dan, dve dobri uri prej ...

Dve uri prej je bilo manj snega. Na glavnem kolodvoru v mestu pa je bil sneg že umazan. Smrdelo je po nafti. Nafta je zmrzovala kljub dodatkom proti zmrzovanju. Šoferji avtobusov so odmrzovali nafto, še posebej tistim avtobusom, ki jim je bila namenjena dopoldanska vožnja in so stali na kakšnem stranskem terminalu. Na velikem parkirišču. Gosti madeži nafte in bencina so ležali v snežnih razah. Sneg je bil okrog in okrog kolodvora razrit in raznešen, kakor da bi grebalni plug oral po njem, kakor da bi se grebenalo vrtelo okrog svoje osi in razmetalo sneg daleč naokrog. Bili so samo sledovi avtobusnega prometa. A ti sledovi so v teh dramatičnih snežnih razmerah zadobili na svoji fantastični podobici: šlo je za boj avtobusnih gum skozi sneg in sledovi tega boja so spominjali na umetnino kakšnega abstraktnega umetnika. *Kateri kozmični umetnik je spustil svoj plug skozi sneg?!?* Nad to umetnino, ki jo je zasipaval vedno nov sneg, pa je vel vonj po odmrznjeni, sežgani nafti. Mraz je zamrznil ta vzduh in ga z vso ostrino potisnil v človeške nosnice. Šofer Alfonz je spravljal k prometnemu življenju svoj šolski avtobus. Ni pravočasno odpeljal izpred kolodvora. V tem vremenu ni nihče od njega pričakoval. Vozil je enega samega potnika na šolskem avtobusu, pravzaprav potnico. Glavni prometnik je osebno pripeljal to gospo v umetnem krznu. Redkobesedno gospo. Zdaj jo je vozil, od samega začetka ga je prevzelo nelagodje, ki ga ni znal izraziti z besedami. Sicer pa: on je šofer in ne besednik, nima takšnega besednega zaklada kot sodelavci gospe v umetnem krznu. Gospa prihaja z univerze. Zdaj jo vozi, do prve podružnične šole bosta sama. Kaj tista univerza v tujini nima terenskega vozila,

ki bi to gospo pripeljalo, zategnilo do tistega samostana?

Pred očmi sta se mu prikazala dva cementna leva, ki stojita pred samostanom. Prikazala sta se mu, kako ponosno stojita na razkošnem podstavku pred samostanom. Stojita in boljčita predse v poletnem času. Zdaj pa sta zasuta v svežem snegu, gromozanske rjuhe snega ju skrivajo, gromozanske zaplate snega ju skrivajo ... To ve, to čuti, to skoraj vidi ... vidi na otip, kakor da bi se prizor prikazal za sosednjim ovinkom. Zdaj jo vozi. Ni mu prijetno voziti to gospo. Kaj tuje univerze šparajo? Nimajo kombija? In ravno na šolski avtobus je morala. Glavni prometnik mu je povedal razloge, njemu so se zdeli ti razlogi privlečeni za lase. Tako je mislil, ko je zagledal gručo mestnih otrok na križišču, gručo otrok, ki so se obmetavali s kepami. Mestni otroci so bili snega resnično veseli, kakor podeželski. Tudi na njihove glasove ni pritiskala teža vlažnega in snežnega vremena, tudi oni so bili sposobni resničnega zimskega veselja, živeti svojo enkratnost otroštva in fantazije v igri. Bele kepe so priletele v mračne veže realsocialističnih blokov. Tistih, z velikimi nihajnimi vrati. Vgrajeno steklo v vratih je bilo okovano z veliko železno mrežo. Na železni mreži pa sneg in led. Zdaj jo vozi, kaj vozi, avtobus drsi skozi sneg. Gospa nekaj bere. Briga jo vreme. Našla je svoje ugodje na tem avtobusu, ki je počasi postal vse bolj ogrevan, počasi je postal dovolj topel, da je prebujal ležernost pri potnikih. Avtobus je pričel razvajati s svojo ogrevano lenobno toploto, ta je nekoliko spominjala na toploto sintetičnih pisarn. Nikoli si ni želel družbe otrok bolj kot ta zasnežen petek. Nikoli si ni želel bolj ovinka pred prvo podružnično šolo kot ravno ta petek. In ravno v tem močnem snegu moraš na pot, baba zmešana, ravno v tem vremenu moraš na pot ali ni bilo druge; ravno v tej beli norišnici moraš z menoj na pot, vse do samostana, vse do konca te bom moral prenašati ... Češplja, zadnji kos vožnje bova sama, čisto sama, tema bo in oster mraz. Grozno bo snežilo, tako je mislil. Glavni prometnik mu je razložil, da se gospa pelje na simpozij. V samostan. Kakšen simpozij? V tem vremenu? Kakšen simpozij vendar? Togoten je bil šofer Alfonz v obraz, njegov prezeblji obraz je bil vse bolj višnjev. Jezno je pogledal proti mestni katedrali. Avtobus je drsel skozi sneg v mestu. Možakar na ulici je dvigoval časnik. Časnik mu je nadomeščal dežnik. Nerodno se je premikal skozi snežni metež, zanašalo ga je. Časnik je bil zmočen do zadnjega lista. Prava mala umetnost je ohraniti suh in nepremočen časopis v tem vremenu. Umetnost celo

pod dežnikom. Nesti potiskan papir od kioska do urada, podjetja, doma, do temne veže; to je bila v tem vremenu umetnost vseh umetnikov, vrhunec vseh vrhuncev, tako je razmišljala ...

Prekleta diplomirana Rusinja, mu je preklinjalo v glavi; vso pot te bom gledal, vse do mraka, vse do globoke zasneženosti noči. Boš potiskala to veliko kripo, če bova obstala, na tistem zadnjem ovinku, pred pokopališčem. Boš!?! Pred zapuščenim pokopališčem. Dokler me ne boš ogovorila, te tudi jaz ne bom. Snežilo je, kakor na oljni sliki Matije Jame. V mestno katedralo je vstopala starejša ženska z vnukom. Drobnikav in neznaten je bil ta otrok v tej belini. Prebila sta se do vrat katedrale, skozi ves ta svež sneg. Bo njuna molitev človeška molitev ali polna verskih ustaljenih besed in obrazcev? Na to šofer Alfonz seveda ni mislil. Kaj bo z dečkom čez toliko in toliko let, kam ga bo tok življenja čez toliko in toliko let usmeril, kaj ga čaka, kaj mu nikakor ne bo prihranjeno? To so bila vprašanja razširjene čutilnosti. Rahločutna vprašanja. Šofer Alfonz je vozil naprej. Dama na zadnjem sedežu je brala *Formalne metode književnosti* Medvedeva.

Podružnična šola, isti dan isti večer

Ob pol šestih zvečer je učitelj vstopil v razred. Radiatorji so grel. Položil je roko na razbeljen radiator ob oknu. Zagledal se je v noč, ta noč je bila od snega krepko pobeljena. Tanek osoren mraz je pronical skozi okenske okvirje. Tanki piski mraza so pronicali v mračno učilnico. Vsa zunanja stekla dvojnih oken so bila v ledenih rožah. Čistilka je pred pol ure odšla, mož ji je po mobilcu povedal, da iz ure v uro bolj sneži. Rada bi šla domov, rada bi bila ob svojih, rada bi ... tako je govorila, ko si je ob petih popoldan oblekla plašč, ki ga je kupila na posezonski razprodaji pred nekaj leti. »V tem vremenu ne bo nikogar tu gor, da bi nas kontroliral,« je dejala in zaprla vrata. Šla je v noč, k svojim, nagon in gon sta bila močnejša, kot kdajkoli prej. Gon po človeški toploti v tem osornem mrazu. Gon po bližini, gon, da je nekdo ob tebi, v vsem, v dobrem in slabem. Učitelj je stal sam v temi učilnice. Kakšen občutek stati sredi razreda šole. V zakotju sveta. Jaz pred tablo, jaz v tem smrtnem trenutku, jaz v mraku vasi, ki se skozi vse letne čase tolče z vztrajnostjo, voljo ter iznajdljivostjo, je mislil. Prazna učilnica se je v tem somraku petkovega zasneženega večera spremenila v spomenik otrok, ki so tukaj sedeli, sedijo ali bodo odsedeli svoje. »Sem gor ni nikogar,« je odmevalo v ušesih učitelja. Prišel je eden

najtišjih trenutkov v življenju. *Odprto morje življenja pobira moje učence*, je čustvoval. »Sem gor tako ne bo nikogar,« je odmeval glas snažilke, od cigaret hrapav narečni glas.

Učitelj v mračni učilnici šole v hribih. Šofer avtobusa Alfonz z obtičanim avtobusom na klancu, pred pokopališčem. Hribovski otroci gledajo skozi poledenela okna v temen zasnežen svet, ta bo jutri še bolj zasnežen, kajti sneži vedno bolj in bolj. Kot v kakšni otroški slikanici.

»Iz ure v uro bolj sneži,« je zagrmel glas snažilke. V popolni tišini šolskega razreda. V ušesih učitelja. Glas snažilke, ki je ob petih popoldne dobesedno zbežala domov. Neprestano sneženje je postajalo grožnja, da te bo zasulo, da te bo zametlo, da boš obtičal, da vrnitev domov ne bo več mogoča. Snažilka se je prestrašila tega močnega sneženja in zbežala skozi sneg. Nagonsko je začutila nadnaravno v naravnem, kakor je ta lastnost prirojena zelo elementarnim ljudem, ki ne dajo veliko na življenjsko izumetničenost. Učitelj je razmišljala o svoji usodi. Ali to vreme zaustavlja čas in ta ura na steni nima prave povezanosti s tistim vesoljnim časom, ki prinaša neizogibne dogodke? Ali to sipanje snega izpod neba zaustavlja resničen čas? Ali to kovinsko enakomerno tiktakanje ure, ki pride najbolj do izraza, ko učenci pišejo kontrolko, ali to tiktakanje predstavlja čas, zemeljski seveda? Zemeljski čas ni čas usode in vesolja, ni tista kvaternura ura, ki prinese neizogibne dogodke in jih položi v čas, ki ni človeški čas, prenesen v številčnice in tudi v to številčnico na steni učilnice. Ura na steni se v tem groznem sneženju zdi kot spomenik človeškemu mehničnemu času. Kateri val usode me je pljusnil med te hribe? Kateri val življenjskega načrta me je odložil v to podružnično šolo? Učitelj stoji v praznem razredu. Stoli so prazni, na njih sedi tišina. Sedi mrak. Ali kaj zamujam? Ali gre življenje z dobrimi dogodki mimo teh hribov?

»Iz ure v uro bolj sneži,« je spet zagrmel slišno neslišni glas v temi šolskega razreda. Od cigaret osmojen glas snažilke. Kovinsko votlo ropotajo stoli, ko ona pospravlja razred, dotrajano škripa parket, ko stopa po učilnici.

Ali gre življenje z dobrimi priložnostmi in možnostmi tod mimo, ko si v tej hribovski vasi, v tej podružnični šoli, ko imaš sobo nad razredom, kot je imel sobo prejšnji učitelj in pred njim še eden ... Ali je šlo življenje z dobrimi priložnostmi mimo tudi za vse prejšnje prosvetarje? Kovinsko votlo ropotajo stoli.

Ali pa je ideja o izpolnjenem življenju nemara samo utvara, ki nastaja zaradi resnične zdaj umišljene prikrajšanosti. Nastaja zaradi ujetosti v hribovski čas in prostor. Učitelj stoji v razredu. Les v učilnici poka od ugodja in toplote. Parket se kar sam pozibava in oglašča. Centralna kurjava razvaja staro, prezebilo učilnico. Zemljevid sveta s svojo zlizano sivo-srebrno zlizanostjo lovi in ujame sneženje na ulici. Preko zemljevida sveta, ki visi na stojalu, gre sled, senca sneženja – nekaj se premika in gomazi, nekaj migeta in se premika po plahti zemljevida. Ponavlja se ta senca, spet in spet ... Na kaj pa bi mislil, če bi živel sredi mesta, bi tudi tam šlo za kakšno prikrajšanost, sredi središča toboganov adrenalina in vsakršnega vznemirjenja. Je center nečesa sploh iluzija? Ali svetovno storilnostno družbo pokoplje bližina ničča? Poslovnež si je v praznem stanovanju pognal kroglo v usta, ko je dokončno spoznal, da je živel samo za uporabo in porabo. Ostale male sreče so šle nekako mimo njega. Spoznal je, da je mašina v željah še večjih mašin. Pognal si je kroglo v usta, v spoznanju, da si ga nihče prav ne želi, da ga nihče prav ne ljubi, da gre tisti pravi življenjski smisel mimo njega.

»Sneži in bo še snežilo,« je pred časom grmel glas moškega v mobilnem telefonu, zdaj je mobilec delal zdaj ne, toda snažilka je jasno slišala svojega moža, ko si on želi njene bližine, tudi ona je nagonsko zahrepenela po njem, tako primarno, kot že dolgo ne. Onadva sta med seboj povezana, onadva sta si nekaj, onadva sta par v tem divjem svetu sredi hribov. Potrebujem pulz mestne magme?

Potrebujem mestni hrup v ušesih in primarno stopnjo adrenalina v krvi? Potrebujem, kakor je potreboval Gershwin pri skladanju hrup mestnega prometa, poročenega s klasično potrebo po nežnosti in lepoti, klasično potrebo, ki jo čuti starosvetna umesnot. *Odraščal sem v mestu, potrebujem mesto*, je kričalo v njem. A službo je dobil edino tukaj. Za nedoločen čas. V teh hribih. Tako je mislil učitelj podružnične šole in gledal skozi ledene rože na oknih, gledal v modrikaste zublje, ti so se dvigovali od grmad snega. Grmade pa so neprestano rastle proti sivočrnemu nebu, zakaj snežilo je, grozno je snežilo in ni zgledalo, da bo nehalo. Padalo je tudi na svež grob tistega poslovneža, ki si je pred kratkim pognal kroglo v usta. Snežilo je tudi na krpo zemlje njegovega groba. Mobilni telefon ni vlekel signala mobilnega omrežja, ni vlekel, zato ga je izključil.

Zaradi sistemske napake omrežje ne deluje, prosimo za razumevanje, zaradi sistemske napake na omrežju ... prosimo za razumevanje ...

V slovenska obzorja in čez...

Mogoče bi vas zanimalo zvedeti, da...

- da je jeseni praznoval osemdesetletnico slovenski krščanski politik Ivan Oman, ki se je v prvem desetletju demokracije na moč, a zaman prizadeval za združitev obeh krščanskih strank. Slovenske ljudske stranke in Slovenske krščanske demokracije...
- da je bil kardinal Franc Rode, ki je bil poleti posebni papežev odposlanec v Braziliji, določen za papeževega legata na nekem velikem slavju v Romuniji, še prej pa v Boki Kotorski...
- da ima Južna Koreja najgostejšo in tudi najhitrejšo elektronsko mrežo na svetu in da je na tem področju prekosila celo Japonsko...
- da bo v prihodnjih mesecih v veliki sprejemni dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani dokumentirana razstava Staneta Koblarja z naslovom »Slovenci v Bosni in Hercegovini 1540 - 2009«...
- da je sredi septembra kardinal Franc Rode v Ljubljani predstavil svojo novo knjigo »Vera in kultura v Evropi«, ki jo je izdala celjska Mohorjeva družba, in pri tem spregovoril tudi o situaciji v Sloveniji, kjer sicer opaža narodno zavest, a malo evropske zavesti, kakor je tudi pokazala slaba udeležba na volitvah za evropski parlament...
- da Slovenci pridelujemo hmelj, ta dragoceni aromatični pridatek pivu, že vsaj 850 let, da naši hmeljarji pridelajo dva do tri odstotke vsega hmelja na svetu, a da se njihovo število krči in jih je danes samo še kakih 130, pol manj kakor še pred šestimi leti...
- da je sedanja vlada ob kulturni praznini, v kateri se je znašla (slovenska kultura je danes zunaj kontinuitetnega območja) naročila komisiji treh verjetno liberalnih kulturnikov – dr. Alešu Debeljaku, dr. Mihi Kovaču in dr. Marku Milosavljeviću –, naj sestavijo projekt za izdajanje kulturnega štirinajstdnevnikarja...

Andrejka Jereb

Pesmi

Druga nagrada za poezijo na 37. literarnem natečaju Mladike

MEMENTO MORI

*Pelji!
Pritiskaj!
Pospeši!
Bela gospa se smeji na trasi.
Za peklenske ovinke ji ni mar.
Ljubi direktnost.
Useka in poravna.
Obvladuje naše kratkotrajno bivanje.
Tu in zdaj.*

*Od nekod tam doli
pa iz neskončno vrtljive osi prihajajo
izpeti zvoki nočna,
dehtijo vrtnice,
šumijo kraška prostranstva,
gorske sape pogašajo tlenje
in zamolkli zvonovi Sv. Antona
odzvanjajo avemarijo.*

Za vse moje.

SEM S TEBOJ

*Sem s teboj na poteh, ki jih pečatijo tvoji koraki,
božam debela, ki so vsrkala senco tvojih mimohodov,
ujamem lahkoten korak, ki ga ponujaš še neuhojenim
potem,
dotikam se zemlje, ki ti prebičana od vetrov daje trdnost,
merim razdalje, da bliže se zdijo
in utrip upočasnjujem, da hranim ga zate
in ko se vrneš, te bom posrkala v vrtinec,
vrezala v spomin vso melodijo gora.*

SPIM TE

*Spim te
v daljavah, kamor potujejo misli
Voham te
v zadušljivi sopari
zagonetno se prikradeš
med niti mojih brbončic
in razpneš jadra svežine
Vidim te
v zakotnih koticah mojih beločnic
kakor trepetanje školjk bisernic prihajaš
in se izgubljaš v prasketanju valov
Slišim te
v oglušujoči pesmi čričkov
preden noč zapre duri strastem
Čutim te
v razbeljenih vlaknih svojega podkožja,
ki čaka ohladitve
in vem, da si to ti –
morje.*

UKRADENI DROBEC

*Vrč.
Na spolzki ploskvi vsakdana.
Vem.
Na robu razjedanja časa se krušijo drobci.
Na prepihu vetra.
Zarana.
Ko zemlja še spi.
A vrč kar tam še stoji.
Z jutranjo mano napolnjen
s pritajenim zvokom šepetice v nov dan
in noče priznati, da
kdaj potihoma ukrade
kak drobec nazaj.*

NOKTURNO

Mesec se je prevrnil na naju
 kot bi ga brcnile otroške noge
 in moj krik po toploti tvojega telesa
 je prečesal prostor.
 Oblaki z obrazom noči
 so utonili v svežnju objemov.
 Brezbrižnost se je razpirala
 med najine srebrne poljane,
 da se je čas spotikal ob njihove ograje.
 Od nekod so valovili
 blago zveneči toni razpoloženske glasbe –
 uganke zvoka in pavz –
 dih poletne noči je pobožal sklepno dejanje.

POTEM

Vedi, najina prisotnost je kratkotrajna.
 zato mi hitro povej,
 katerih besed si najbolj lačen
 katerih obljub si najbolj sit
 katerih voda si najbolj žejen
 od katerih hlapov si najbolj potešen

 nasitim te lahko z eno samo besedo
 ne obljubim ti nikakršnih obljub
 raje te odžejam z lastnim sokom
 in potešim s hlapi nočnih meglic

 potem bodo vsa vprašanja odveč.

PRGIŠČE

Svilo imam v nogah.
 Veter v iztegnjenih dlaneh.
 Vršenje v laseh.
 Čutim, da lebdim.
 Odnoslo me bo.

 Vem, da sem le prgišče v plesu zvezd.

BREZ BISERA

Včasih sem školjka brez bisera.
 Melodijo, ki jo morje polni,
 razbesnevam naokoli,
 da se sesedajo stene obalnih pečin.
 Navržena nanje se v svoji izpraznjeni notranjosti
 ne prepoznam več.

O, kako bi mi takrat
 dobro del curek sveže studenčnice!
 Razpotegnil bi svoje kaplje
 preko moje zdelane lupine
 kot virtuoz na klavirju,
 poravnal robove
 in me ponovno upesnil.

BEDELA BOM

Otresla sem krpe presušene grude
 in med pomladne brste zasadila najine trenutke,
 na tem vrtu, ki se neprestano osipa,
 za blago razrast
 za sok vseh letnih časov,
 za razpoke,
 da vanjo ne bodo več vdirale teme –
 nič trajnega ne brsti v temi –

 Bedela bom do zore
 in uglaševala demone in angele
 za najine brezkončne zelene trate.

NOČ

Noč je pribežališče zbežanosti,
 je sidrišče pticam selivkam
 in je toplota nekih srečevanj.
 Noč je najvišja točka dneva,
 ko se zvrtničene podobe pojenjajoče
 svetlobe zlijejo v somrak.

Noč je tudi gnezdece tvojega srca.

Špela Pahor

Duhovnik Dominik Pegan (1. del)

Uvod

Gospoda Dominika sem spoznala pred približno sedemnajstimi leti, ko je v bivših južnih republikah Jugoslavije divjala vojna, v portoroški cerkvi oziroma v portoroški Karitas pa so delali s polno paro. Portoroško župnišče je znano po svoji odprtosti in gostoljubnosti in tudi sama sem bila tam vedno deležna toplega sprejema. Večkrat sem se ustavila v kuhinji pri sestri Kristini in tam sem verjetno gospoda Dominika tudi spoznala.

Navadno je sedel na čelu dolge mize. Zdel se mi je prijazen in dobrodušen star mož. Njegove oči so bile iskriče in hudomušne, poteze plemenite. Znal je biti zelo resen in znal je prisluhniti sočloveku, rad pa se je tudi šalil in zabaval družbo. Poznal je veliko besed iz različnih slovenskih narečij, pripovedoval je šaljive zgodbe in anekdote. Govoril pa je tudi več evropskih jezikov, in kadar so si cerkev prišli ogledat tuji gostje, je bil vedno on tisti, ki jih je spremljal in jim razlagal zgodovino in nastanek cerkve, rad pa jim je pokazal tudi nove zvonove. Kljub starosti, izobrazbi in tolíkemu znanju pa je bil skromen in ponižen in je rad poprijel za vsako delo. Videla sem ga tako pri pometanju dvorišča kot pri odvažanju smeti v kontejner in pri drugih delih. Kadar ga je kdo zbadal, je to sprejel mirno in dostojanstveno. Ko smo z ženami pospravljale »butik«, kamor so begunci prihajali po obleko, nas je večkrat prišel pogledat in pozdravit in zelo je skrbel, da ne bi česa še uporabnega vrgle proč. Pri mašah je igral na orgle, vodil je pevske vaje. Z glasbo je imel veliko veselje. V župnišču še vedno hranijo miniaturni model cerkvenih zvonov, na katerem so zvončki uglášeni v lestvico. Zelo rad je to glasbilo pokazal obiskovalcem in nanj zaigral in pri tem so se mu oči svetile od navdušenja in veselja, usta pa so se mu razširila v srečen nasmeh. Glas pa mu je nagajal, in odkar sem ga poznala, je bil hripav. To je precej oteževalo njegovo pastoralno delo in ga oviralo pri petju, ki je bilo njegova največja ljubezen, a hkrati mu je dajala tudi dodaten nadih dobrote, ki jo je že sicer izžareval.

Iz razgovorov z njim in z drugimi ljudmi, ki so ga poznali, sem sklepala, da ne samo rad pripoveduje,

ampak si tudi marsikaj zapiše: pesem, anekdoto, narečno besedo. Ob njegovi smrti sem želela dobiti vpogled v njegovo zapuščino in jo urediti.

Predstavljal sem si, da bom med njegovimi stvarmi našla cel kup zvezkov, popisanih s pesmimi, anekdotami, zgodbicami in vici ter narečnimi besedami. Nič lažjega, kot urejati kaj takega, se mi je takrat zdelo. Portoroški oče Franc Prelec mi je domov pripeljal veliko škatlo, polno fotografij in raznih dokumentov. Ko sem jo zagledala, sem se najprej ustrašila, potem pa sem se lotila pregledovanja njene vsebine. Tu sem našla več sto družinskih in spominskih fotografij, ostalo gradivo pa je bilo po nekem redu zloženo v mape in stare kuverte, vendar je bilo tu in tam tudi pomešano. Tu sem našla marsikaj, vse od mapic z računi in odrezki pokojnin, osebnih dokumentov, razglednic, voščil, pisem, časopisnih izrezkov, zapiskov z raznih srečanj, svetinjic Matere Božje, beležk pa do gradiva, ki sem ga pravzaprav iskala: to pa so bile njegove pesmi, redki zapisi nekaterih narečnih besed, nekaj zgodbic in spominov, notni zapisi, nekaj misli v spomin na pokojnega prijatelja, duhovnika Alojza Kocjančiča, zvezek z izpiski »Zanimivosti iz arhiva dekanijskega župnišča Krkavče« in spomini na čas med 2. svetovno vojno.

Inventariziranje množice gradiva bi mi vzelo preveč časa, zato sem najprej iz kupa gradiva izločila tisto, ki se mi je zdelo najbolj zanimivo in povedno. Nastal je spis, ki pa je le nepopoln prikaz življenja gospoda Dominika. Iz gradiva, ki je še na razpolago, bi se dalo izluščiti še marsikaj, kar bi osvetlilo njegovo življenje.

ŽIVLJENJE GOSPODA DOMINIKA PEGANA Otroštvo in mladost

Dominik Ivan Pegan je bil sin Marije Škrlič, poročene Pegan, in Janeza Pegana. Družina je živela v vasi Ponikve na Krasu, ki je spadala pod župnijo Avber. Hiši se je po domače reklo »pri Jeričevih«. Dominik je bil rojen 13. aprila 1915 kot deseti od skupno trinajstih otrok.

Ko je bil star trinajst let, ga je domači župnik Virgil Šček vprašal: »Domine, ali bi šel ti študirat?«

Mladi Dominik je najprej odgovoril, da ne ve. Šček je bil vztrajen: »Slovinci potrebujemo študiranih ljudi, duhovnikov in drugih.« Takrat je fant odgovoril: »Pa poskusimo.«

Oktobra leta 1928 ga je sam župnik Šček peljal v semenišče v Koper na sprejemni izpit. V Kopru je na nižji gimnaziji ostal dve šolski leti, od 1928 do 1930. Nato je šel v malo semenišče oziroma višjo gimnazijo v Gorico in tam leta 1936 maturiral. Leta 1936 je bil z dekretom škofa Alojzija Fogarja sprejet v goriško centralno semenišče, kjer je študiral bogoslovje.

Novomašnik

V duhovnika tedanje tržaško koprške škofije ga je 26. maja leta 1940 posvetil dr. Anton Santin, škof v cerkvi sv. Antona v Trstu.

Novo mašo je g. Dominik imel 2. junija v župnijski cerkvi sv. Miklavža v rojstni vasi Avber.

Med Dominikovimi papirji sem našla pesem, ki mu jo je ob tej priliki v spomin napisal tomajski pesnik, verjetno župnik Albin Kjuder. Napisana je bila morda kot deklamacija za uvod v mašo.

V časopisu *Jutro* pa je bilo 7. 6. 1940 pod naslovom *Nova maša v Avberu* objavljeno takole poročilo o njegovi novi maši:

»Pravijo, da Kraševci ne marajo mnogo za cerkev, a kdor je bil v nedeljo dne 2. junija na novi maši v Avberju, se je mogel prepričati baš o nasprotnem. Novomašniku g. Dominiku Peganu iz bližnjih Ponikev so postavili duhovljani, v prvi vrsti fantje in dekleta, zelo mnogo slavolokov, visokih vitkih mlajev, napletli vse polno vencev, z eno besedo: bogato in okusno so okrasili domačo hišo, soseščino, pot, po kateri je novi božji služabnik stopal k svoji prvi sveti daritvi v domačo cerkev. Nekaj deklic se je naučilo krasnih priložnostnih deklamacij. Da je bilo razpoloženje še bolj veselo in prisrčno, je ljubi Bog dal krasen dan in vsa narava je drhtela in kipela v prazničnosti. Ljudi nič koliko iz bližnje in daljne okolice, ki seveda niso imeli vsi prostora v majhni, od Tona Kralja poslikani cerkvi. Vse je bilo lepo, vspodbudno pred, med in po sveti maši. Lepo je bilo tudi pri slavnostnem kosilu, na domačem domu, kjer je bilo mnogo radosti ter resnih in neresnih priložnost-

Dominik Pegan novomašnik.

nih besed. G. župnik Albin Kjuder iz Tomaja, prvi avberski sosed, je rekel novomašniku: "Pazi, da boš vedno vesel. Križi in težave te čakajo, a vse to se bo raz..." (tu dopis prekine).«

Ohranjenih je tudi nekaj zelo lepih voščil, ki jih je prejel kot novomašnik. Med temi je na primer drobna voščilnica na pergamentu z motivom keliha s hostijo in z rastlinskimi ornamentami, v katero je neznana sestra iz Tomaja ovila kot dar svoj »duhovni šopek«: 27 sv. maš, 25 sv. obhajil, 50 duhovnih obhajil, 27 rožnih vencev, 30 obiskov najsvetejšega, 55 raznih molitev in zdihljajev, 65 premagovanj in žrtev – vse je opravila z mislijo nanj in tako novomašniku poklonila res pravi duhovni dar!

Bratranec Karol s soprogo mu je na voščilo, na katerem je narisana motiv mašnikovih rok, ovitih s trnjem, pri povzdigovanju zlatega keliha, napisal:

»Slavljenec dragi!

V vinogradu najboljšega Boga

*Vas čaka obilo težav, trpljenja,
dela za božjo čast,
za blagor bližnjega.
A v nebesih bodo zapisana
vsa Vaša dobra dela,
nebo bo štelo Vaše tihe žrtve,
kraljevo Vas bo plačal dobri Bog!«*

Prva služba in čas NOB

Škof Santin je g. Dominika imenoval za kaplana v Buzetu, kjer je ostal dve leti kot kaplan, pol leta pa je bil upravitelj. Nato je bil prestavljen v bližnjo vas Črnica, kjer je bil tri leta župnijski upravitelj. Od tu je upravljal vasi Rakitovec, Slum in Movraž, hodil pa je tudi v vas Salež, ki je bila podružnica Zrenja. V hrvaški Istri je ostal do konca vojne.

O letih med vojno nam pripoveduje njegov tipkopis z naslovom *Kaj sem doživel za časa NOB in kaj je doživela moja župnija*. Spomine je zapisal po vojni, ko je že deloval v svoji novi župniji Krkavče. Naj navedem le nekaj odlomkov, v katerih se tako le spominja težkih dni:

»V juliju leta 1940 sem nastopil svojo prvo službo v Buzetu, mestecu v srcu Istre... Mesto kot tako je imelo italijanski značaj, saj je bilo prvo središče oblasti v hrvaškem delu Istre (od Trsta proti Puli). Tam je bil sedež fašistične trdnjave, ki je imela namen zatreti slovanski življenj v tem delu. Ta postojanka je v dobi fašizma izčrpala vsa sredstva, da bi izkoreninila narodno zavest v istrskem človeku ...

Ves čas NOB sem bil v območju tega sektorja. Ko se je v domovini že osnoval močan odpor proti okupatorju, so tudi iz istrskih vasi začeli odhajati prvi borci v hribe za osvoboditev domovine. Italijani so jih imenovali upornike (ribelli), naše ljudstvo pa partizane. Klic svobode je zbudil mnoge naše moške in fante in tako pripomogel k hitrejši zmagi. Ob razpadu italijanske vojske, ki je pomenila nezrečeno veselje za naše ljudstvo, so bile že vse vasi in mesta organizirane v raznih odborih. Takoj se je uveljavila ljudska ob-

last in nemoteno vršila svoje naloge.

Toda to veselje v Istri ni trajalo dolgo. Z nemo grozo je Istra šele tedaj občutila strahoto okupatorske krvoločnosti. Motorizirane nemško fašistične divizije so nenadoma preplavile vso Istro v vseh smerih in trosile smrt in razdejanje povsod. Dne 3. oktobra 1943 so pridrveli do Buzeta in dalje. V sosedni slovenski vasi Sočerga so požgali nekaj hiš in pobili kakih 26 fantov ter domačina, očeta štirih otrok ... Celih osem dni so ležali mrtvi ob cesti, ker jih ni smel nihče pokopati. Šele osmi dan je uspelo krajevemu župniku dobiti tozadevno dovoljenje. Pokop teh žrtev je bil strašen. Nekaj deklet iz vasi je župniku pomagalo kopati grob, skupni grob za vse in na vozu so pripeljali večkrat te mrličke na tamkajšnje pokopališče. Ko sem po teh dneh šel v Sočergo, bi me bili kmalu ubili Nemci, ki so se peljali mimo. Več časa so imeli puške uprte proti meni. Ker sem šel z mirnim korakom naprej, so odnehali. Strah pa me je še ves dan obhajal. Tedaj sem bival v vasici Črnica, v okolici Buzeta. Kot v vsako vas, so prišli Nemci tudi v Črnico oboroženi do grla z vsakovrstnim orožjem. Ker so našli mir in red, ni bilo žrtev. Pač pa so v več hišah ropali, kar se je dalo. Bili so tudi v župnišču. Mene so našli na trgu pred cerkvijo. Takoj so mi pomerili s puško in me izpraševali. Ker niso imeli povoda za hujše postopanje, so mi ukazali, naj ostanem tam. Med tem so vdrli v hišo in vse pregledali in pokradli, kar so mogli, točili vino in nato odšli.«

V žiriji za pritrkovanje. Od leve: baritonist Marjan Kos, Alojz Kocjančič, Dominik Pegan in Zorko Harej.

Spomini se nadaljujejo na naslednjih dveh listih, vendar je prvi na začetku malo odrezan, tako da manjka nekaj prvih stavkov:

»Ko so opustošili vso Istro, so postavili v glavna središča močne nemške postojanke, od koder so pogosto izvajali takozvane čistke po okolici ... Omeniti moram strašne dneve, ko so gorele cele vasi. Štrped, Marinci, Perci so bile skoro popolnoma uničene. Nepopisna žalost se je brala na vseh obrazih, ko so gledali svoje domove in skednje v pepelu, v razvalinah. Spominjam se starčka, ki je skoro oslepel ob gašenju svoje hiše, ki so jo Nemci zažgali. Tudi sam sem takoj tekel pomagat gasit v bližnjo vas. Tolažil sem ljudi, da se bo po vojni vse zopet pozidalo, kot je bližnja bodočnost tudi pokazala.

Vse to se je godilo po italijanskem razpadu vse do maja 1945.

Kako sem spoznal partizane?

Ves čas NOB sem bil med našim ljudstvom. Iz tega ljudstva so vstajali borci in sem jih vse dobro poznal. Skozi vasice moje župnije so večkrat hodile čete naših fantov na napade na sovražnike. Prav skozi Črnico je bil eden glavnih prehodov čez železnico v notranjost naše dežele, v Brkine in ostale predele Slovenije. Pogosto so razbijali progo Trst-Pulj. Nekoč so prišli po polnoči. Dež je močno lil in prosili so za streho. Lepo sem jim odprl in so se zavarovali pred dežjem. Bili so zelo vljudni. Komandant se je lepo zahvalil. Kjerkoli sem se srečal s partizani, sem se z njimi pogovoril, tako da smo bili vedno v najboljših odnosih. Pomagal sem, kar sem mogel. Ker ni bilo v Črnici že več časa šole, a prej je bila le italijanska, sem se dogovoril z odborom in sem v župnišču učil otroke hrvatsko pisati in prepevati. Veliko narodnih pesmic so se naučili tedaj.

Še en velik strah sem doživel pod Nemci. Bil sem v Brestu. Nenadoma priletita dva nemška bombnika in vržeta nešteto lažjih bomb, da se vse trese. Ljudje so bežali v bližnji gozd, jaz pa se s sobratom zatečem v cerkev. K sreči ni bilo človeških žrtev. Gmotna škoda je bila znatna.

Kar se tiče bitk na tem področju, je treba omeniti, da so se pogostoma spopadli v Čičariji pri Trsteniku, Vodichah in drugod z Nemci. Osebnostno pa sem gledal, kako so partizani napadli in razorožili nemško posadko, ki se je hotela pridružiti večji posadki v Buzetu. Prihajala je iz Sočerge. Ravno pod vasjo Črnica se je začelo obstreljevanje. Po uri in pol streljanja so se Nemci predali. Imeli so dva mrtva in dva ranjena.

Kar se tiče odnosa med partizani in vero, moram omeniti, da ves čas NOB niso nikjer v območju mo-

jega službovanja kakorkoli ovirali ali motili službo božjo. To so v glavnem spomini na slavno dobo naše osvoboditve.«

Krkavče

Leta 1945, po koncu vojne, je gospod Dominik prišel v slovensko Istro, »v imenitno župnijo Krkavče«, kakor je nekje zapisal, kjer je ostal več kot deset let in kjer je bil tudi prodekan. Anekdota o njegovem prihodu v Krkavče pa priča o njegovi hudomušnosti. Povedala mi jo je sestra Kristina Prelc:

»Domine je bil kot mlad duhovnik poslan v župnijo Krkavče. Pa se je odpravil. Bos je šel po poti proti vasi, kar ga sreča neka starejša kmečka žena in ga vpraša, kam gre. Domine pa pravi: "Grem v vas pogledat, če so kje kake ovce za past." "O, le pojdi, le pojdi, bo že kje kak kmet, ki ima ovce, da boš za pastirja." Domine se odpravi dalje. Ko pa ga je ta žena v nedeljo zagledala pri oltarju maševati, mu je rekla: "Ma, gospod, kako ste me potegnili!" «

Župnija Krkavče je imela podružnice Šempeter (vas so po vojni preimenovali v Raven, danes pa se imenuje Sveti Peter), Nova vas in Padna in je bila dolga leta sedež dekanije. V Dominikovem rokopisu beremo: »V njej je pred 260 leti živel slavni duhovnik Štefan Umer, ki jim je sezidal na ravni skali čudovito cerkev v čast sv. Mihaelu. Tam je živel reci in piši 64 let in 4 mesece. Še vedno je živ spomin nanj.«

Že kot krkavški župnik je gospod Dominik pogosto odhajal na pomoč bolehnemu župniku Karlu Esihu v Korte, katerega je kasneje nasledil.

V teh krkavških letih je bil zelo aktiven, zlasti je imel veliko dela s cerkvenim pevskim zborom in je zato tudi doživljal politične pritiske in nasprotovanja oblasti. O tem nam priča tudi ohranjena *Odločba o prekršku z žigom Okrajnega ljudskega odbora Koper*, ki jo je podpisal sodnik za prekrške (podpis je nečitljiv). Takole pravi:

»... Obdolženi Pegan Dominik ... je kriv, da je dne 26. 2. 1956 zjutraj med pridigo v Padni priporočal prisotnim vernikom, da se ne družijo z onimi, ki so proti veri, ker obstoja nevarnost, da bodo zapeljani in pri tem rabil prisposodbo, da od enega gnilega krompirja na kupu nagnijejo vsi ostali zdravi okrog njega. S tem je storil prekršek po čl. 5 odstavek 2 zakona o pravnem položaju verskih skupnosti U.L. FLRJ št. 22/151-53, ter se na podlagi čl. 21 istega zakona v zvezi s čl. 35 TZP kaznuje z ukorom in na plačilo 50.- din takse ...«

Gospod Dominik je v zagovoru povedal, da je v cerkvi res »čital pastirski list, ki govori o tem, naj se verniki ogibajo vsega, kar bi jih moglo v njihovem verskem prepričanju omajati, a da se ne spominja, da bi se izrazil, kakor je navedeno v ovadbi.« Kljub temu je plačal predpisano kazen, o čemer priča odrezek računa.

Da so bili časi res težki in nemirni, o tem priča tudi pismo, ki so ga dne 24. 5. 1950 prebivalci Sv. Petra naslovili na svojega župnika in v katerem omenjajo tržaškega škofa Santina, ki naj bi proti Slovencem in Hrvatom vodil politiko raznarodovanja. Pismo zaključujejo z zahtevo domačemu duhovniku Dominiku Peganu »da prekine vsako zvezo s Santinom in vsemi ostalimi duhovniki, ki so fašistično njemu podobni, če hoče, da ga bomo imeli za pravega dušnega pastirja. Pričakujemo, da izboljša svoj odnos do ljudske oblasti in do vsega našega prebivalstva in da nam pomaga v težki in slavni borbi za izgradnjo socializma in za obrambo miru v svetu ... Smrt fašizmu, svoboda narodu!«

Po datumu in po tem, da je bilo pismo med njegovo zapuščino, sklepam, da je bilo naslovljeno na g. Dominika. Ne vem, kaj je g. Dominik na to pismo odgovoril.

Dominikov spis Dogodek, ki ne sme iti v pozabo pa se mi zdi kar primerno nadaljevanje te teme, saj osvetljuje tedanji čas še z druge strani. Kaže namreč, da ni bilo vse tako črno-belo in tako jasno, kot so hoteli položaj prikazati nekateri. Pokaže tudi, koliko vroče krvi je bilo v nekaterih ljudeh.

»Dogodek, ki ne sme iti v pozabo.

V župniji Krkavče, ki obsega vasi Šempeter, Novo vas in Padno, je morala biti birma. To je bilo v letu 1952. Tedaj je bila velika gonja proti škofu Santinu. O njem je šel glas, da je sovražnik Slovencev. Vendar se je v tem smislu veliko pretiravalo ... Bodi kakor bodi, v tistem času naša tedanja oblast ni hotela, da bi on birmal naše otroke. Zato je za birmovalca v naši krkavški župniji določil župnika in dekana koprškega monsignorja Giorgia Bruni. Tako so namesto škofa Santina napadli organizirani skrajneži iz cele okolice monsignorja Brunija Giorgia. Tisti dan sem imel prvo mašo na Pomjanu ob deveti uri. Ko sem šel tja, sem opazil na vrhu Krkavč nekoliko sumljivih obrazov. Takoj sem pomislil, ali ne nameravajo ovirati sveto birmo. Na birmo je bilo pripravljenih kakih 50 otrok. Vsi vemo, kakšne so priprave na to slovesnost. Družine pripravljajo dolgo časa vse potrebno za tak praznik. Gre za veliko število povabljenecv. To so botri, sorodniki in veliko prijateljev. Za vse je treba pripraviti slovesno

kosilo. In kaj se je zgodilo? Ko sem končal mašo v Pomjanu, sem začel misliti: Kaj pa če ni tista grupa sumljivih ljudi namenjena za zabranjenje svetega obreda, svete birme? Za vsak primer grem stvar naznanit na policijo v Šmarje ... Ko pridem domov, najdem ljudi, ki so čakali birmovalca, a tega dolgo ni hotelo biti. Nato pride glas, da birme ne bo, ker so monsignorja napadli. Ko je prišel z avtom edinega taksista iz okolice, nekega Karla Bandelja izpod Padne, točno iz Bandeljev, do neke lokve ob križišču za Krkavče, okrog km nad Krkavčami, ta gruča ustavi avto, ukaže taksistu oditi in zgrabi monsignorja ter ga začne pretepati, ruvati in ga rivati do odcepa za Puče. Natančno tega nisem zvedel. Zvedel sem samo, da so ga končno na pol mrtvega porinili ven iz ceste v grmovje. Tam ga je našel neki mož iz Šmarij, ki je šel mimo z vozičkom s parom oslov. Ko je slišal ječanje, se je ustavil in pogledal, kaj je. Našel je gospoda vsega ranjenega in raztrganega. Naložil ga je na voz in peljal do Kopra. Tam je naročil taksi, ki ga je peljal v bolnico v Trst. Drugih podrobnosti ne vem. Le to vem, da je čez kakih dvajset dni prišel domov, v Koper. Občudoval sem njegov pogum, da se je tako hitro vrnil v tako razburkano okolje ...

Leta 1947 se je zgodilo še mnogo huje. Ko je šel birmovat v Buzet in v Lanišče monsignor Ukmar, najboljši slovenski duhovnik tržaške škofije, so najprej v Buzetu grozovito divjali nad škofovim namestnikom v cerkvi in nato pa v Laniščah monsignorja Ukmarja grozovito pretepli in njegovega spremljevalca, mladega duhovnika, zaklali.

Čez nekaj dni pokličejo mene na notranjo v Koper. Takoj na začetku mi reče poveljnik: "Kaj ste skuhal tam gor v Krkavčah?" Jaz odgovorim: "A, jaz sem skuhal, a niste skuhal vi? Premislimo bolje." In takoj je spremenil ton in rekel: "Skušajte stvar pomiriti." V takih časih smo živeli in sam Bog daj, da bi se stvari uredile in pomirile, da bi se naš slovenski narod vrnil v čase, ko je vladal mir in red.«

Sam gospod Dominik pa kljub temu piše o času, ki ga je preživel kot krkavški župnik:

»V Krkavčah sem ostal deset let, enajstega pol. Bil sem zares srečen, čeprav je bilo včasih tudi težko, saj vemo, kakšno ozračje je vladalo v tistem času.«

(dalje)

Peter Merku

Moje življenje v Nemčiji

XIII. »Informanden« – moji učenci

Ko sem končal študij na turinski Politehnik, me je prof. R. Gatti, pri katerem sem zagovarjal diplomsko nalogo o zaščitni tehniki, vprašal, ali bi me zanimalo ostati kot njegov asistent pri Državnem elektrotehničnem inštitutu Galileo Ferraris. Pri priči sem mu odvrnil, da bi bilo to kronanje mojih sanj, saj sem od vedno želel ostati v stiku z mladimi in jim pomagati, a da ne morem biti še naprej finančno odvisen od očeta. Na tehniški visoki šoli namreč niso plačevali asistentov.

Toliko večje je bilo moje veselje, ko so mi v Erlangenu poverili kot novo nalogo poučevanje inženirjev, ki so prihajali k nam na izpopolnjevanje. Že omenjenemu inženirju Lee Bong Yongu iz Južne Koreje je vso mojo delovno dobo sledila še cela vrsta, nemalokrat celo več hkrati.

Ta stran mojega delovanja ni bila zanimiva samo zato, ker se človek ogromno nauči, takrat ko poskusi drugim razložiti specialno tehniko, s katero se ukvarja, ampak tudi zato, ker sem kdaj odkril meje lastnega znanja in bil prisiljen zaprositi za pomoč kakšnega starejšega kolego ali celo kolego iz drugega oddelka, kjer sem se skupaj s tujim inženirjem naučil nekaj novega. Pri tem sem bil vedno deležen neomejene podpore!

Kolikor se spominjam, so moji eksotični 'učenci' prišli iz Bangladeša, Brazilije, Kolumbije, Egipta, Južne Afrike, Libije, Nikarague, Peruja, Tajvana, Indije in Pakistana. Zadnji dve inženirki, ki sta mi bili dodeljeni malo pred upokojitvijo, sta bili iz Madrida oziroma iz Quebeca v frankofonski Kanadi. Pretežno so pa prihajali iz same Nemčije, Španije, Italije in Jugoslavije.

Prvi med njimi so bili mladi italijanski inženirji, ki so komaj nastopili službo pri italijanskem oddelku Siemens. Med njimi je izstopal inž. Romano Capurso iz Rima, sin visokega funkcionarja, ki je bil med

drugo svetovno vojno v zasedeni Sloveniji. Pripovedoval mi je o obiskih gospe Ide Devecchi pri njegovem očetu. Spreletelo me je: kako naj se obnašam, kako naj govorim, ko ne gre za tehniko? Bil sem še prekratko daleč od doma, da bi že pozabil na moreče tržaško vzdušje. Zelo pa sem bil presenečen, ko sem ugotovil, da je izredno dobro obveščen o Slovencih, do nas nadvse tolerant, zelo dobro je poznal naš položaj, bil je antifašist in zelo simpatičen človek. Zato sva si ga z ženo upala povabiti k nama na večerjo še pred vsakim drugim, ko je bilo najino stanovanje, ki nama ga je firma dodelila, še prazno, če izvzamemo spalnico in kuhinjo, ki je bila že opremljena. Imela sva samo dva stola in malo lestev s tremi stopnicami, na kateri je bilo mogoče sedeti, tako da je zadostovalo ravno za vse tri, in smo lahko večerjali v mali kuhinji.

Poleg strokovnega izpopolnjevanja je firma nudila inozemskim inženirjem tudi izlete po Nemčiji. Do Bamberga, nadškofijskega mesta kakih 30 km severno od Erlangena, so jih zapeljali z avtobusi, v bolj oddaljene kraje pa so šli z vlakom. Namen teh izletov je seveda bil, da bi spoznali ne samo tehni-

Mirella pred odhodom Siemensovega avtobusa.

Mirella v Bambergu med dvema inženirjema italijanskega Siemens; na levi inž. Capurso.

ko, ampak tudi Nemčijo in njene naravne lepote ter pomembna kulturna mesta. Dostikrat sem se jim smel pridružiti, ker so očitno moji predstojniki bili mnenja, da bi bilo tudi zame dobro spoznati nemške posebnosti. In ker je Mirella bila tudi tujka, niso bili proti, če nas je tudi ona kdaj pospremila.

Tako sva midva prvič videla Bamberg skupaj s Capursom, a tudi v vzhodni Berlin sva prvič šla skupaj z njim. To je bilo posebno doživetje. Na mejnem prehodu za tujce, na Friedrichstrasse, smo morali oddati potne liste ter čakati, da nam jih vrnejo, zaprti v večji sobi skupaj z drugimi ljudmi – samimi tujci. Medtem smo morali izpolniti posebne pole, v katere je bilo treba vpisati vse, kar smo imeli s seboj denarja in dragocenosti. Nato se je od časa do časa pojavil policaj, Volkspolizist, z vizumi in vračal potne liste. Ko smo končno tudi mi

dobili svoje, smo morali prestati še carinski pregled, nakar smo se lahko podali na ogled mesta. Pa sem se zavedel, da nisem prijavil fotoaparata. Bil sem si svest strogosti, ki je vladala takrat na meji med vzhodnim in zahodnim svetom, zato sem se nemudoma vrnil k carinikom in jim začel razlagati, kaj se mi je zgodilo. Iz razburjenja sem namesto o fotoaparatu govoril o "fotomašini" ... na kar so se cariniki v moje veliko začudenje glasno zasmjeli, ker niso še nikoli slišali kaj takega.

Ko smo še čakali na potne liste in vizume, sem slišal policaja, kako je spraševal nekoga, če ga ni morda že videl tam isti dan. Ta je nekoliko v zadregi zanikal ter dodal: "Morda je bil moj brat!" Takrat je bilo za inozemce lažje prečkati mejo kot za nemške državljane, tako da je marsikateri 'Gastarbeiter' v prostem času zaokrožil svoje dohodke z malim tihotapstvom. Gotovo je tisti človek isti dan že enkrat prečkal mejo.

Nekateri izmed teh inženirjev na izpopolnjevanju so bili enostavno bolj prijetni in zanimivi kot drugi, še posebno, če sva z Mirello lahko bila dlje v njihovi družbi, ko sva bila skupaj z njimi povabljena na kakšno zasebno praznovanje in sva jih pobljže spoznala. Na žalost pogovori z njimi niso bili vedno veseli in so potrdili bridke informacije o njihovi domovini, še posebno če je bila ta na južni polobli.

Južna Amerika je bila takrat zelo nemirna. Skoraj povsod so gospodarili Severnoameričani. Koliko pučev so organizirali, kolikerim diktatorjem so pomagali na oblast, zato da so lahko na najlažji način izkoriščali naravne zaloge tistih dežel! Koliko Indi-

Na drevoredu "Unter den Linden" v vzhodnem Berlinu, kjer naju je fotografiral inž. Capurso.

Praznovanje konec leta 1965 v uradu. V ozadju stoji inž. Mahesh Agarwal iz Bangalore v Indiji, na desni inž. iz Egipta, blizu njega inženir iz Kolumbije.

jancev je bilo aretiranih, mučenih, obglavljenih, koliko katoliških duhovnikov, koliko redovnic! Policija, od severnoameriških instruktorjev izvežbano vojaštvo, eskadroni smrti, vsi so ubivali v Guatemali, El Salvadorju, Hondurasu, Nikaragui in drugod. V salvadorskem glavnem mestu San Salvador je bil med mašo ubit celo nadškof Oscar Romero. Vedel je vnaprej, kaj se mu pripravlja, zato je trdil: "Mene lahko ubijejo, ne pa glasu pravičnosti."

Nemška jezuitska revija "Indio-Nachrichten" (Indijanske novice) je pisala: "Oni uničujejo dediščino Majev". Splošni položaj je pa še najbolj orisal ameriški generalmajor Smedley D. Butler: "... v vseh teh letih sem se posvečal krasni zaposlitvi. Nagrajen sem bil s častmi, kolajnamami in napredovanjem. Ko mislim na to, se mi zdi, da bi lahko dal marsikateri nasvet Al Caponeju. Največ, kar je on dosegel, je bilo njegovo ilegalno delovanje v treh okrožjih enega mesta. Mi marines smo delovali na treh kontinentih."

Zgodovina Južne Amerike je prepojena s krvjo ubogih domorodcev. Ker sem vedel, kaj so v teku stoletij vsega prestali, sem imel do njih posebno sočustvo in zanimanje. In ko se je pojavil kak južnoameriški inženir v našem uradu, sem ga vedno skušal po-

bliže spoznati, še posebno, če je bil indijanskega rodu. Če to ni bilo mogoče v sklopu kakšnega praznovanja v uradu, smo ga pač povabili domov, kjer smo se lahko pogovarjali o marsičem, tudi o spolnih problemih ali o položaju ženske v družini in v družbi sploh.

Kot je splošno znano, vsako pravilo ima svoje izjeme. Tako je bilo tudi s temi inženirji. Zgodilo se je, ko smo imeli na obisku Južnoafričana, Bura, ki je bil sin zelo visokega člana vladne uprave, čigar ime mi je pa žal ušlo. Zdela se mi je dobra priložnost, da se dotaknem politike in človekovih pravic, saj je bil Nelson Mandela takrat v ječi, škof Tutu pa še ni prejel Nobelove nagrade za mir. Skratka: politične razmere v

Južni Afriki so bile zelo napete, a ta inženir sploh ni uvidel, da to ni prav. Naravnost vzkipel je, ko sem omenil papeža, takratnega Pavla VI., češ da je komunist. Obnašal se je prav tako kot vsi konservativci, ki imajo za komuniste vse one, ki se ne strinjajo z njihovo politiko – saj še danes lahko v Italiji opazujemo nekaj podobnega. Sam sem mu seveda oporekal, in ko je videl, da sem kar zaprepaščen, je omilil lastno izjavo in rekel, da morda osebno papež ni komunist, a da pripada organizaciji, ki je pod komunističnim vplivom. Zanj je bil gotovo tudi anglikanski škof Tutu komunist!

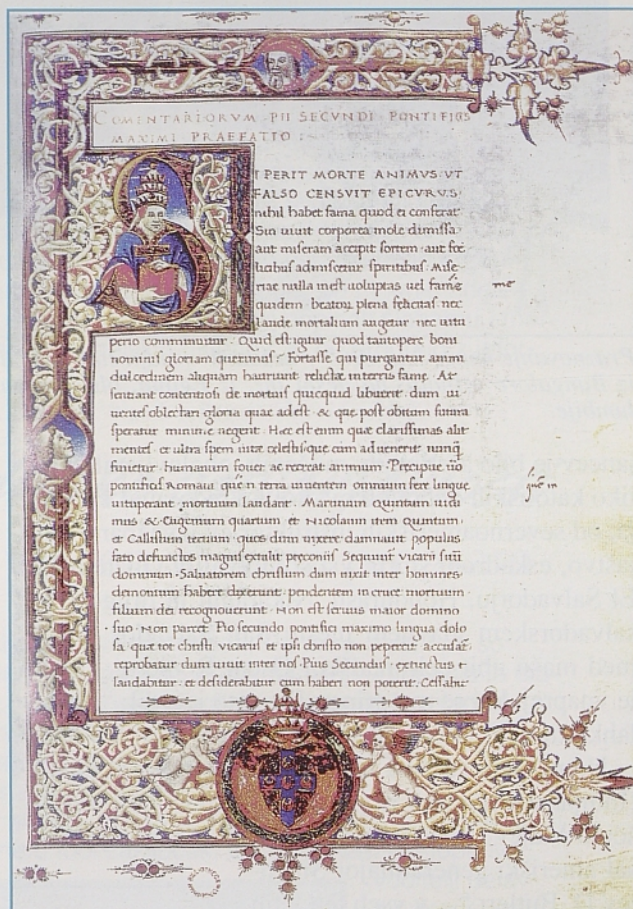
Pri nas doma leta 1968, inž. Nolasco iz Brazilije in inženir iz Manague v Nikaragui.

Branka Sulčič

Piccolomini in naši kraji (IV.)

Papež Pij II. (iz knjige *I Comentari*). Desno: prva stran *Komentarjev*, delo Gobellinija iz Linza.

KOMENTARJI

Če bi hoteli dobro razumeti tako zapleteno osebnost, kakršna je bil Enej Silvij Piccolomini, poznejši papež Pij II., bi morali preučiti celo vrsto virov, ki gredo od Komentarjev, ki jih je sam narekoval, do njegovih ostalih knjig in pisem ter izredno obsežne dokumentacije, ki jo hranijo različne ustanove.

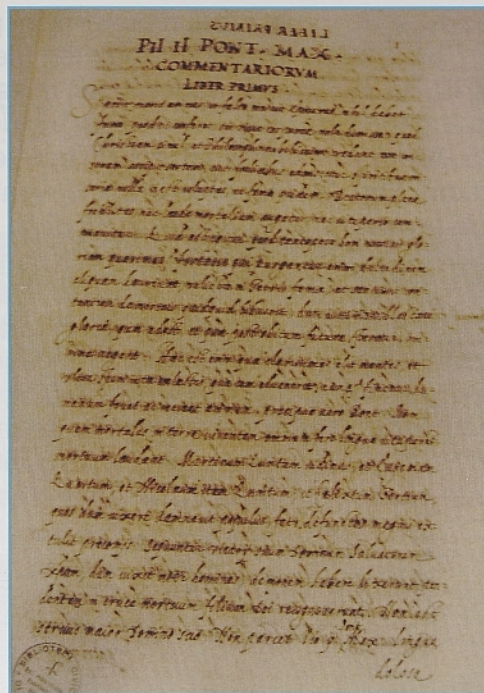
Piccolomini je umrl v letu 1464, ko je Giovanni Gobellino ravno začel prepisovati izvorni rokopis *Komentarjev*. V njih avtor ni želel opisati svojega življenja, temveč je v dvanajstih knjigah (pозneje so jim dodali še trinajsto) hotel izpričati svoje delo na papeškem prestolu in pa svojo pot do papeštva. Izdaje iz let 1584, 1589 in 1614 niso zveste izvirniku, saj gre za skrajšana besedila, kakršna si je zamislil nadškof v Sieni, Piccolominijev nečak.

Srednjeveški zemljevid Evrope.

Komentarji so polni dogodkov, ki zadevajo tako širšo zgodovino kot delo Pija II. Ne držijo pa se kronološkega reda, ki je bil značilen za srednjeveške kroniste. Ti so dan za dnem beležili, kar se jim je zdelo pomembno. Piccolomini strogo sledi logiki pripovedi, ki jo oblikuje v elegantni klasični latinščini, kar je sicer značilno za vse njegove spise. Piše odmaknjeno, v tretji osebi. Pripovedi so prepletene s podrobnim opisom zemljepisnih značilnosti krajev, o katerih govori, in ljudi,

ki jih poseljujejo. To nas ne sme presenetiti, saj se je Piccolomini pred tem že preizkusil v kozmografskih delih *De Europa* (1458) in *De Asia* (1461), ki sta dolgo veljali za najboljša zgodovinska in zemljepisna priročnika. Avtor se ne zanima le za krajino. Mnoge njegove strani opisujejo navade, običaje in gospodarstvo prebivalcev, ki jim posveča svojo pozornost.

Levo: Pij II. - Komentarji (Museo Petrarcesco Piccolomineo v Trstu).
Desno: Siena v srednjem veku (iz knjige *Kronika človeštva*).

S Komentarji pa je želel tudi pojasniti, kako je zasedel Petrovo stolico, kar zanj sploh ni bil slučaj, temveč jasno razvidna Božja volja.

Telesno trpljenje, ki ga je stoično prenašal, mu ni preprečilo živahnega diplomatskega dela, zato je velikokrat zapuščal Rim. Živel je preprosto, brez razkošja, tako da ni sledu o izdatkih za osebne potrebe. Kot pristni humanist pa je izredno skrbel za knjige in kodekse, okrašene z miniaturnami

PICCOLOMINI

Prvo omenbo družine Piccolomini iz Siene najdemo v listini iz leta 1098. V njej je omenjen »Martino di Piccolomo«. Piccolominijski so v Sienu precej obogatili s trgovino. Ko se je središče trgovanja iz Siene pomaknilo v Firence, so se znali pravočasno prilagoditi, tako da niso propadli kot mnoge druge družine. V dobi, ko sta si od XII. do XIV. stoletja v Italiji stali nasproti dve stranki, papeževi privrženci gvelfi in cesarjevi privrženci gibelini, so spadali med gvelfe. Pripadalo jim je več gospo-
stev in razdelili so se na več vej, ki so se po volji Pija II. tesneje povezale.

Zemljevid srednjeveških republik v Italiji.

ENEJ SILVIJ PICCOLOMINI

Enej Silvij Piccolomini, poznejši Pij II., se je rodil v podeželskem trgu Corsignano – danes Pienza – pri Sieni 18. oktobra 1405. Njegov oče je bil plemeniti Silvio, mati pa Vittoria Forteguerri. Mati je imela osemnajst otrok, vendar so odrasli le trije: Enea, Laudomia in Caterina. Ko je bil star 18 let, je odpotoval v Sieno, kjer so ga gostili sorodniki, s študijem pa je kasneje nadaljeval v Firencah. V Komentarijih (I./II.) je takole popisal svojo študijsko pot: »Najprej je sledil učiteljem gramatike, nato je hlastno iskal družbo in vodstvo pesnikov in govornikov, končno se je posvetil preučevanju prava in več

let sledil predavanjem pravnikov. Ko je napočila velika vojna med Sieno in Firencami, je moral pretrgati študij in zapustiti sladka tla domovine.« Vedno ga je mučilo veliko domotožje po rojstnem kraju in trpel je zaradi ločitve od njega. Morda je bila v tem kal njegovih sanj o »idealnem« mestu. Študij in zanimanje za *humanae litterae* sta bila nedvomno njegova strast, vendar se ni odpovedal veselemu življenju, ki ga ponujajo mesta. Okusil je mladostne ljubezni in neizpolnjeno hrepenenje, kar odraža knjiga njegovih prvih verzov, ki nosi naslov *Cynthia*. Pod tem imenom se mogoče skriva Angela, ki ga je zavrnila in izpostavila posmehu zaradi skromnosti njegovih oblačil.

Piccolominijev rodovnik s tremi detajli (iz knjige Alberi genealogici).

Vilma Purič

Burjin čas

Dragi bralci!

V branje vam tokrat ponujamo odlomek iz romana Vilme Purič *Burjin čas*. Delo je knjižni prvenec tržaške avtorice, ki se sicer že več let z literarnimi kritikami in esejmi oglašava v lokalnem časopisju in po radiu Trst A.

Roman, ki je izšel pri tržaški založbi Mladika s spremno besedo Majde Artač in spremnim esejem Marije Mercine, je pripoved, postavljena v burna leta druge svetovne vojne, v vas Repen, ki je znana daleč naokoli po Kraški hiši in kjer se vsaki dve leti zelo doživeto obnavljajo običaji, povezani z obredi in dogajanjem Kraške občeti. Zgodba glavne junakinje, mlade in živahne Brine, ki jo vojni vrtinec potegne vase, se sicer opira na nekatere pričevanjske drobce, a se vendar ne razpleta kot zgodovinski roman, temveč kot nekakšna duhovna kronika vsakdanjega življenja vasi na obronkih Krasa.

Delo bralca preseneča in navduši zaradi svežine snovi, drznih jezikovnih in slogovnih izbir – avtorica v premih govorih pogosto uporablja repensko narečje – ter nedvomno zaradi svoje izrazne moči.

V sledečem odlomku je pripoved poroke med domačinko Maljo in Miranom.

Pred borjačem je zažvenketalo kolesje konjske vprege.

Ženin je poslal voz po nevesto, so osuplo ugotovili svatje in zaploskali. Drobna pomladna sapa je zapihala in osvežila dan, svatje so s kozarci že nazdravili poročnemu paru in lepi nevesti. Ožje sorodnice so lovile solze na obrazu.

»Pejdi h njemi,« so zbrale misli.

Z zvenečim korakom je prihajala Malja k ljubljemenemu mladeniču, olikano prestavljala stopinje in zlezla do voza, zlati lasek se je uporno izmotal izza ušesa in zafrfotal ob njenem licu.

Neka ženska je nosno zamomljala: »Vsi glih so, ti moški!«

Vsi, ki so stali ob njej, so se zmrdovali nad odvečno tožbo, vse, ki so stale ob njej, so preslišale.

Sploščeni obrazi so se nagnili, čepeča telesa so se nategnila, vratovi so se obrnili, skoraj zlomili, da so lahko oči ujele ženina z zelenim klobukom iz volnene klobučevine, ki ga je okrog oglavja ovijal svileni trak z zavezano pentljo. V tej vasi še ni bilo takega ženina.

»Srečna Malja!«

»Lepa uana, ma tedi uan!« je rekla nunca s sladkostjo pogleda.

Odstranil je klobuk in se priklonil nevesti. Z gosposko držo sta se odpeljala neenako razpoložena. Njega je prevzemala vročica vžhičenosti, njej pa so

vse požrte solze skalile blaženost tega poročnega dne in že zalile oči, da so se zdele prekrite s kristalnimi drobci. V njenem srcu je zacingljalo jeklo.

Že so zazveneli iz sivega cerkvenega stolpa na Tabru bronasti zvonovi, razvnili svoja donjenja v veselo oznanilo. Din, don, dan se je raztezalo čez vasi v krožnem loku. Čez pol urice se bosta vzela, za vselej skupaj vesela.

Le nevedneži so se spraševali: »Kdu se d'n's vz'me?«

»Malja Žiškova!«

»S kum?«

»Z Miranom Jermanovim.«

Din, don, dan, je napovedovalo začetek Maljinega poročnega dne, ki se bo vil počasi in lagodno vse do večera in še skozi trdno noč. Maljina poroka se bo izštela v štirih ključnih trenutkih. Očaranim pogledom ob prihodu lepe neveste, bo sledil cerkveni obred s poročno pridigo in izmenjavo prstanov. Zatem se bo odvijala poročna svatba z glasbo in slavnostnim kosilom. Nato še vznemirljiva prva noč v zakonski postelji.

Poročnega obreda se vsi po vrsti veselijo: od župana do najpreprostejšega vaščana, še brezbrizni hlapci in nagajivi vrabci veselo zažvižgajo.

Ljudje, pomirjeni in potolaženi, bodo prekinili ustaljene ritme in se prepustili praznovanju. Spet bodo potrdili odnose, spet posvetili obljube, zabe-

ležili dolžnosti, opravičili pobege, začrtali podrejenosti, izrisali zaporedja, spet bodo zapečatili stari red in zagotovili družinski mir.

A Miran ni bil človek povprečne naravnosti, oklepal se je izbranosti, nabiral jih je v svojem življenju kot bisere na ogrlici. Sovaščani, ki niso iskali biserov, so Miranovo izginotje pred poroko označili kot malenkost, postranskega pomena in ga potisnili med rahla odstopanja od priporočenih obnašanj. Dobrosrčneži so pobeg uvrstili med tista početja, ki so bila precej pogosta za novoporočenca, ki ga mori strah pred dvojino. Nič takega, torej, le popopran dogodek, ki naj bi dodelil Maljinemu in Miranove-mu zakonu neko individualno noto, neko specifičnost, droben detajl, ki ubija zavisti, da lahko vsaka nunca reče: »Usaka žena suj kriš nuose!«

Popolnosti ne obstajajo v tej zakotni vasi na Kra-su, idealni odnosi so dolgočasni, vsaka sklenjenost je načeta, vsaka kikerca ima svojo oškrbljenost. Iz tiste počenosti vaščani vlečejo živahne vsebine in jih raznašajo naokoli. Prav te besedne spletke stkejo večje ali manjše dostojanstvo neke družine, ko vsem članom družine naprtijo neka obnašanja, izvita iz krvi.

Za Marjanino hišo velja, da so moški vselej zapi-sani viharostim, podivjanost jim kroži s krvjo po telesu, koža se jim v poletnih dneh požameti in noč jih požgečka tako, da jih jutro ne najde s krmežlji v očeh. V prsih jim utripa neomajna strast ali tista sil-na gonja, s katero skačejo čez devet gora, prekucne-jo granitne skale in se na lepem zaženejo v nebo. Sejalci pristnih stopinj oživljajo mračnosti. Otroci sonca so, ki se kot ožarjeni ikari zlomijo, letijo v praznem, udarijo nazaj, se spojijo z zlobnostjo in razsekajo sanje. Zato jim ni dano dolgo živeti. Mar-jana je to vedela od vedno in preizkusila na svoji ko-ži, za sina pa je menila, da se to mora enkrat končati in se bo gotovo končalo z njim. On se bo staral in postaral, sivel in osivel, upočasnil in umiril. Malja je že marsikaj slišala od vaških nunc, a ji ni obležalo na duši.

»Nekej je treba reč!«

Iz vročičnosti svojega srca se je prepuščala opoj-nosti njegovih poljubov, iz Miranovega obraza je sesala svetel nasmešek in je odhajala pijana od von-jav, kajti njegovi lasje so vselej dišali po daljah. Za-radi teh prevzetosti je stala sedaj pred oltarjem v ze-leni svili kot zala nevesta z modrasastim pogledom, mahala z roko ob boku in obešala oči na njegovo postavo, ki se je zazibala zaradi prevelike radosti, da se je klobuk v njegovih rokah lahko tresel. Cerkveni pevski zbor je zapel nabožni napev, predpisan za

poročno mašo. Zvoki so napolnili cerkev z zvonč-kljajočim ritmom, kot zanalašč za stopicajoče gospe in njihove kavalirje, katerih črni usnjeni čevlji so škripali po marmornatem podu. Ženske obvezno le-vo, moški obvezno desno. Mlajše so se z lakti trcale, se hihitale z očmi, z nasmeškom sklepale dogovore in z razpuščenim licem utrjevale vezi ter spuščale le živahne besede.

»Vidi unga z novim lajbičem!«

»Ki sedi?«

»U drugi vrsti. Ne se vele uobrn! Čaki dej, glje-da glih les!«¹

Obrnili sta se glavi, sunili so se pogledi, razširili sploščeni nasmehi.

Mladostna veselost, so menili sedeči in se perjanč-ili v želodastih pogovorih, igličasto vdelenih v pri-voščljivostih, da so besede zazvenele kot odsevi bledih žalosti, zaradi zastrtih in prikritih minljivosti, zaradi vseh zamujenosti, zaradi tistih razočaranj, ki lezejo kot kisel požirek po požiralniku.

»Buoge Buh,« pravi nunca, drže v rokah komaj zlikan robček, snežno bel in poštirkan.

»Dejte, povejte!« jo sune s komolcem sogovor-nica.

»Pridte bul blizi, da ne kdu č'je!«² In sta se pribli-žala obraza, dotaknili lici, zašušljali krili, prestopali nogi v preozkih čevljih.

»Najlepši, najzvestejši, najplemenitejši, ni več!«

»A ne?«

»Najsrečnejša, najbolj občudovana, najbolj spoš-tovana, ni več!«

»A da ne?«

»Je žej ušel za deset dni. Ga ni blo du davi, ga je Marjana iskala pousot. Je šla perfin h ceganki.«³

»Vsaka ženska soje gurje, usaka soje!«⁴ je čivkni-la sogovornica, upirajoč svoj ptičji pogled v svoje presušene prste, in poslala nekaj rdeče krvi v usiha-joče srce.

Odlomek iz romana Vilme Purič Burjin čas, © Mladika, Trst 2009.

1 »V drugi vrsti. Ne obrni se takoj! Počakaj, ravnokar gleda sem!«

2 »Približajte se, da ne kdo sliši!«

3 »Je že zbežal za deset dni. Ga ni bilo do davi, Marjana ga je iskala pousod. Šla je celo do ciganke.«

4 »Vsaka ženska ima svoje gorje, vsaka svoje!«

li ob avstrijskih državnih posojilih od Jožefa II. dalje.

Intendant je sapoved obelodanil v štirih jezikih:

LE CONSEILLER D'ETAT INTENDANT GÉNÉral des Provinces Illyriennes, Commandant de la Légion d'Honneur, Chevalier de l'Ordre Royal de la Couronne de fer.

Considerant, que les lois en Vigueur dans cel les des Provinces Illyriens, qui on été cedés par le traité de Vienne à sa Majeste l'Empereur Napoleon, permettent les Stipulation en Numeraire, soit danes les actes publics ou privés soit dans les Concentions verbales: ...

Francoščina, uradni jezik Ilirskih provinc, je bila na prvem mestu. Na drugem mestu je italijanski prevod proglasa:

In considerazione, che le leggi in vigore in quelle provincie Illyriche, che sono state cedute per il trattato di Vienna a sua Majesta Imperatore Napoleone permettano le stipulazioni in numerario, sia negl'atti pubblici o privati, sia nelle Conventioni verbali: Che i prezzi delle derrate, mercancie, e quello dei salari a seguito il corso di deprecazione dei Banco Zettel, o biglietti di Banco di Vienna ...

Na tretjem mestu je bila nemščina:

6. Die Lotterie wird provisorisch in vollem Werth die Banco-Zettel anzunehmen, und in solchen auszuzahlen fortfahren.

Zadnji, deveti paragraf, se je v *krainski Sprahi* glasil:

SLOVENSKA PROSVETA in
ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE razpisujeta

XXXV. TEKMOVANJE
ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2009. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo nemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov: SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti 3, Trst, tel. 040 370846 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre 85, Gorica, tel. 0481 538128.

9. Ti gospod Intendant, Keishauptami, Rih-tarji, Gosposke, Verwaltungari, inu usi drugi poglaviti bodo ta povelje, kar jeh amtizhe, osnanili, inu njem na roke shel, ta povelje osnaniti.

Dsnu v'Pallastu tega General-Intendantu.
Lublana 25 dan Listagnoja 1809.

Dauchy.

Vladimir Kos

Vnebovzeti sredi dvatisočdevetega leta

(ob Tihem oceanu)

*V luči, ki obdaja narod naš
več kot tisoč let že, o Marija,
gledam Te, Kraljico vnebovzeto,
pojem Ti, saj si Kraljica naša!
Žarki Tvojih milostnih oči
srčnim verzom dajejo razcvet.*

*Hvala Ti še enkrat, da smo zdaj
narod, kronan z biseri države:
belimi od vseh teh let zvestobe,
modrimi od upa v bitja tajno,
in rdečimi od skritih travm –
narodi so nam kopali grob ...*

*Z živim si telesom zdaj doma,
kjer se razprostirajo Nebesa,
lepša kot najlepši del vesolja.
Narod smo, država smo, a – mladi:
zrelosti nam manjka, srčnih vez,
do vrednot nevidnih – blagih volj.*

*O, Kraljica! Tvoj je Sin Vladar:
z Njim pomagaj nam k resnični slavi,
ki je onkraj čisto zemske sile.
Vemo, kaj grozi srca barbarstvo!
Še je v nas do naroda ljubav.
O, Marija, manjka nam – zdravil.*

»Milanu« Vršaju v slovo

Sporočilo o smrti dr. Egidija Vršaja v Novem glasu (21. maja 2009) je par njegovih starih prijateljev v Clevelandu (Ohio) boleče presunilo. Spomini na prva povojna leta v Trstu so kar bruhnili iz podzavesti ob sestanku Danila Kranjca in podpisanega, ki sta bila prva dva tajnika kluba Jadran, katerega osnovanje je Milan močno podprl. Dr. Jože Velikonja, moj svak in Egidijev sošolec v predvojni Ljubljani, me je opomnil, da je treba za zgodovino omeniti vlogo dr. Vršaja pri osnovanju in razvoju kluba Jadran, ker je malo prvih članov kluba še živih.

Klub Jadran je povezal slovenske vseučiliščne študente, podpiral njihovo delo in obenem igral važno vlogo v prebujanju slovenstva v Trstu v narodni, nekomunistični smeri. Kako je vendar bilo to mogoče v času nasilnega monopola t. i. »titovcev« v povojnem Trstu? Tako je bilo: ko so »titovci« povabili slovenske študente na sestanek v neki gostilni pri Sv. Ivanu, smo trije »protikomunisti« šli na sestanek – »Milan« Vršaj, Aljoša Vesel in jaz, Vlado Rus. Sestanek je vodila mlajša gospa, ki me je spominjala na obnašanje partizanskih politkomisarjev. Vse prisotne je »tovarišica« spraševala o osebnih podatkih. Ko je prišla vrsta na mene, sem povedal samo nekaj resnic – da sem bil pri partizanih (Levstikova brigada) in končal oficirski tečaj v Semiču. S tem sem bil verjetno dobrodošel. Aljoša Vesel, sin znamenitega tržaškega odvetnika F. Vesela in »Milan« sta tudi prestala »izpit«. Klub tržaških študentov je tedaj bil ustanovljen in za predsednika in tajnika sva bila izvoljena Aljoša Vesel in jaz. Naslednji sestanki so bili v uradu odvetnika Vesela, vendar »titovcev« ni bilo zraven in se je klub (imenovan Jadran) razvil nemoteno v narodnoobrambni smeri. Do tega je prišlo po veliki zaslugi Milana Vršaja, ki je na svoj poseben način prepričal prisotne na prvem sestanku, da volijo za Aljošo in mene. Brez Milanove vešče taktite se to ne bi bilo zgodilo in bi akademski klub prav verjetno postal orodje v službi ciljev Komunistične partije.

Klub Jadran je razvil vrsto aktivnosti od pevskega zbora (Zorko Harej), predavanj, podpore svojim članom in, politično, slovenskim narodnim organizacijam, pa do javnih praznovanj (na primer silve-

strovo), ki so vzbujala začudenje in jezo Italijanov-iredentistov. Italijanska javnost je zelo ostro nastopila proti slovenskemu silvestrovanju v centru »italijanstva« (Teatro Rossetti). Nikakor niso mogli razumeti, kako da so Slovenci dobili njihovo gledališče v najem za veliko silvestrovanje! Seveda niso vedeli, da je »italijansko« študentsko društvo (»Gagliardi«) najelo gledališče za klub Jadran. (V take namene smo takrat prijaviili na Univerzi kake štiri takih društev!)

Zato je po pravici Drago Legiša (tudi sam član Jadrana) zapisal v Novem glasu, da je Milan »bil v Trstu zelo aktiven član Slovenskega Akademskega Kluba Jadran, ki je v tem težavnem povojnem obdobju odigral naravnost pionirsko vlogo pri uveljavljanju slovenske mladine v Trstu.«

Tako kot Milan so se tudi še drugi člani Jadrana uveljavili v razvoju in obstoju slovenstva na Tržaškem z napornim delom na kulturnih, ekonomskih in političnih »toriščih«.

Še preživeli člani kluba Jadran se z globokim spoštovanjem in hvaležnostjo spominjamo na kolego Milana in mu želimo zasluženi večni mir in pokoj!

*Vlado Rus
Cleveland, Ohio*

Vladimir Kos

Sen velikega srpana

*(V japonskem »tanka« slogu:
pet vrstic s 5, 7, 5, 7 in 7 zlogi.)*

*Kako izziva
zvezd me biserni smehljaj!
Zakaj ne sviraš?
šepetajo; en nihaj
ljubezni pot odstira.*

*Predavatelj David Bandelj
(www.slomedia.it).*

*Minister RS dr. Boštjan
Žekš in pisatelj in akademik
Alojz Rebula
(www.slomedia.it).*

Fotokronika DRAGA 2009

*Moderatorica Vida Valenčič
in predavatelj dr. Boštjan
Žekš (www.slomedia.it).*

*Somaševanje s tržaškim
škofom Evgenom
Ravignanijem
(www.slomedia.it).*

*Moderator Martin Breclj
in predavatelj dr. Edvard
Kovač (www.slomedia.it).*

*Moderator Andrej Črnic
in predavatelj dr. Matej
Makarovič
(www.slomedia.it).*

Antena

JESTI NA MATAJURJU

V planinski koči Pelizzo pod Matajurjem je Združenje Evgen Blankin 20. julija predstavilo novo kuharsko knjigo beneškega rojaka Dina Del Medica. Gre za 240 strani debelo, ilustrirano knjigo v narečju in italijanščini *Jesti na Matajurju – A tavola sul Matajur*. 153 starih ricet Sauonskega kamuna – 153 antiche ricette del comune di Savogna.

ALOJZ REBULA 85-LETNIK

Tržaški pisatelj in mislec prof. Alojz Rebula je 21. julija v zatišju obhajal 85-letnico. Poleti je oddal celjski Mohorjevi nov roman – *Skrivnost kostanjevega gozda*. Novi glas iz Gorice je 10. septembra objavil zanimiv intervju z njim. Pri Mladiki bo v kratkem izšla dvojezična fotomonografija Alice Zen o našem ustvarjalcu z več esaji izbranih piscev, o čemer je bil govor na študijskih dnevih Draga 2009, ob predstavitvi pa bo njegov jubilej močnejše odmeval v širši javnosti.

SV. ANA V PEVMI

V Pevmi pri Gorici so slovesno praznovali svojo zavetnico sv. Ano. Že 23. julija so predstavili knjigo o znameniti domačinki, prvi slovenski izšolani medicinski sestri Angeli Boškin (1885-1977). Knjiga Andreje Korenčan *Življenje in delo Angele Boškin* je izšla pri Goriški Mohorjevi družbi. Poleg avtorice so o njej spregovorili mentorica Irena Keršič Ramšak, predsednik GMD Oskar Simčič in župnik Marjan Markežič, prisoten pa je bil tudi goriški nadškof Dino De Antoni.

Naslednjega dne so predali name-nu novo športno središče. Krajani Pevme, Štmavra in Oslavja so nanj čakali skoraj štiri desetletja, za izvedbo načrta pa se je trudil zlasti rajonski svet. Središče so uredili med cerkvijo in osnovno šolo. Igrišče, oder, ki bo primeren tudi za kulturne prireditve in je bil zgrajen z darovi v spomin na Iva Jazbarja, ter slačilnce je blagoslovil goriški nadškof.

GIANNI SCHICCHI V SV. KRIŽU

Združenje za Križ in vaška društva so avgusta priredili 5. Festival morja, tokrat na vrtu Ljudskega doma v Sv. Križu. Mednarodna operna akademija, ki jo v tamkajšnjem Slomškovem domu vodi uveljavljeni domači pevec in pedagog Aleksander Švab, je s svojimi gojenci predstavila Puccinijevo enodejanko Gianni Schicchi.

UMRL JE MISIJONAR JOŽE ČASL

V Torontu v Kanadi je 7. julija umrl lazarist Jože Časl. Rodil se je 22. septembra 1908 v Radmirju. V duhovnika je bil posvečen v Ljubljani leta 1937. Po dveletnem delu v Kosovski Mitrovici je leta 1939 odpotoval kot misijonar na Kitajsko, kjer je delal do izгона leta 1950. Dve leti je služboval v ZDA, nato je bil do smrti med rojaki v Kanadi: do 1957 v Torontu, 1957-65 kot župnijski upravitelj v Montrealu, nato spet v Torontu, Winnipegu in spet v Torontu, zadnjih deset let kot gost starostnega doma Lipa.

Veliki šmaren na Repentabru

Versko in kulturno slavje ob velikem šmarnu je na Repentabru letos med drugim obsegalo mašo, ki jo je daroval apostolski administrator v Trstu škof Evgen Ravignani, nastop združenega krajevnega čezmejnega zbora pod vodstvom Loredane Guštin, predstavitev knjige Vilme Purič iz Repna Burjin čas, odprtje sakralne fotografske razstave Štefana Grgiča iz Bazovice in predstavitev brošure in zgoščenke Marijine božje poti od Jadrana do Alp. Gre za sad evropskega projekta, ki ga je koordiniral Sergij Pahor.

POLETNI SEMINAR ZCPZ

Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta je letošnji poletni seminar izvedla v dneh od 2. do 8. avgusta v Radencih. Zbor 70 pevk in pevcev sta vodila Tomaž Faganel (sakralna glasba) in Mirko Ferlan (posvetne pesmi), orgelski tečaj pa je vodil Matej Lazar. Udeleženci so za javnost nastopili 7. avgusta, najprej pri maši, nato v dvorani, dneve pa so jim polnili tudi obiski (mednje sta na primer prišla škof iz Murske Sobote msgr. Marijan Turnšek in tržaški škofov vikar msgr. Franc Vončina), srečanja in izleti.

UMRL JE GLASBENIK P. VENDELIN ŠPENDOV

Na »ameriških Brezjah« v Lemontu pri Chicagu v ZDA je 1. julija umrl frančiškanski duhovnik in uveljavljeni glasbenik p. Vendelin Špendov. Rodil se je kot Franc na Spodnji Dobravi 1. oktobra 1921. Študiral je v Kamniku in Ljubljani. K frančiškanom je bil sprejet leta 1939, ob koncu vojne pa se je umaknil na Koroško. Magisterij iz teologije je dosegel na Antonianumu v Rimu, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1947 v lateranski baziliki. Dve leti kasneje je odšel v ZDA. Služboval je zlasti v Lemontu in Chicagu.

Glasbo je študiral v Chicagu in Rimu, kjer je leta 1971 doktoriral na inštitutu Sv. Cecilije. Disertacijo je posvetil orgelski glasbi na Slovenskem. Nekaj let je bil gvardijan v Ljubljani, nato se je vrnil v Lemont. V duhu II. vatikanskega koncila je napisal veliko bogoslužnih glasbenih del. Nekatero njegove pesmi so ponarodele, pisal pa je tudi posvetno glasbo. V Lemontu je več let vodil zbor Slovenska pesem in orglal, dokler mu težka bolezen tega ni preprečila.

UMRL JE PRELAT STANKO ČEHOVNIK

V Celovcu je 11. julija umrl prelat dr. Stanko Čegovnik. Rodil se je v Mežici 26. oktobra 1926. Študiral je v Mariboru, Celovcu in Rimu, kjer je bil leta 1956 posvečen v duhovnika in kjer je ostal do leta 1961. Nato je opravljal vrsto odgovornih služb na Koroškem. Bil je profesor na slovenski gimnaziji, v letih 1986-92 ravnatelj škofijske realne gimnazije, od leta 1992 škofov vikar za redovnike, cerkveni asistent za slovenske izobražence in kanonik.

KARDINAL MSGR. RODE 75-LETNIK

Kardinal dr. Franc Rode, ki je od leta 2004 prefekt Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja v Rimu, je 23. septembra dopolnil 75. leto, ko morajo tudi kardinali, ki vodijo visoke urade Sv. sedeža, ponuditi papežu odpoved. Od sv. očeta je potem odvisno, koliko časa še počaka z zamenjavo. Do 80. leta starosti pa ostaja dr. Rode vsekar v Vatikanu, ker je tudi član drugih dikasterijev, kot so kongregacije za škofove, za bogoslužje, za kler in za širjenje vere, Papeški svet za kulturo ter razne komisije, pri katerih se sodelovanje konča pri 80. letu.

UMRL JE IGRALEC DRAGO GORUP

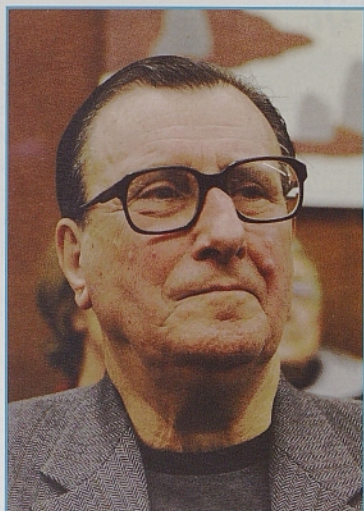
Dne 15. avgusta je preminil tržaški kulturni delavec in igralec Drago Gorup. Rodil se je 7. novembra 1931 v Sežani, živel pa je na Opčinah. Na tržaških odrih je začel nastopati že leta 1945. Diplomiral je na šoli za igralce pedagoške fakultete v Padovi in veliko nastopal z italijanskimi gledališkimi skupinami v Padovi in Trstu (tudi z uradno obliko imena Carlo Gori). Nato je igral in režiral za društvo Tabor na Opčinah, pomagal številnim društvom in šolam, igral v Slovenskem stalnem gledališču, Primorskem dramskem gledališču in pri Radijskem odru. Napisal je tudi več dramskih del.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujemo sodelavki in prijateljici našega društva za to lepo orehovo skrinjo, od katere se je tako težko ločila in zdaj krasi naš sedež.

Slovenska prosveta

Umrl je prof. Bojan Pavletič

V Trstu je 16. julija podlegel hudi bolezni zaslužni tržaški športni organizator, šolnik, časnikar in pisatelj prof. Bojan Pavletič.

Rodil se je 7. junija 1928 v Trstu v učiteljski družini, ki se je kmalu zatekla v Jugoslavijo. Po vojni se je vrnil v Trst, kjer je maturiral na učiteljskišči. Diplomiral je na zavodu za telesno vzgojo in bil od leta 1950 do upokojitve profesor telovadbe na

slovenskih šolah. Ob tem je pomagal obnavljati slovenski šport, saj je v njem videl sredstvo za zdravo življenje, vzgojo značaja in narodne zavesti. Čeprav je bolj ljubil resno delo kot vidna mesta v ospredju, je bil prvi predsednik Združenja slovenskih športnih društev v Italiji, vsekakor pa med pobudniki Spominskega teka ob dvajsetletnici osvoboditve (STEDO), Slovenskih športnih iger, Športne šole, Dijaških obmejnih srečanj Primorske (DOSP), dolga desetletja navdušen delavec pri osrednjem mestnem društvu Bor, tudi kot ženski odbojarski trener, in na Stadionu 1. maja. Do leta 1967 je bil sodelavec časnikarskega oddelka Radia Trst A, nato je do leta 1984 urejal športne strani Primorskega dnevnika. Sodeloval je tudi na TV Koper-Capodistria.

Svoje plodno delo na športnem področju je zadnja leta nadgradil z objavo več knjig, ki so dokumentarnim in časnikarskim knjižnim izdajam dodale žlahtno literarno razsežnost. Tako je pisal o povojnem obnavljanju slovenskega šolstva v Trstu (Prarealci), lani pa je prejel nagrado Vstajenje za knjigo Devet velikih jokov, ki popisuje trdo življenje primorskih beguncev med obema vojnama v Jugoslaviji. Sledila je knjiga Vrhovi v megli, nekaj gradiva pa še čaka na objavo.

O BOJU PROTI CERKVI TUDI NA SV. GORI

Dokumentarno razstavo Boj proti veri in Cerkvi v letih 1945-1961 zgodovinarke dr. Tamare Griesser Pečar so 15. avgusta odprli tudi v frančiškanskem samostanu na Sveti Gori pri Gorici. To je deveta postavitev prikaza nasilja ljudske oblasti nad Cerkvijo. Razstavljeni so dokumenti, predmeti, pričevanja. Izvirno postavitev so obogatili nekateri novi panoji s primorskimi dogodki in osebnostmi.

UMRL JE FILMSKI KRITIK TULLIO KEZICH

V Rimu, kjer je pretežno živel, je 17. avgusta umrl filmski kritik, dramatik, časnikar in pisatelj Tullio Kezich. Velike zasluge je imel za popularizacijo pisatelja Itala Sveva. Rodil se je 17. septembra 1928 v Trstu. Njegov oče Giovanni, Dalmatinec, je kot odvetnik branil tudi slovenske obtožence na I. in II. tržaškem procesu, kar je dobilo odmev tudi v sinovih spisih.

SIMPOZIJ V SLOVENIKU ODPADEL

Stepišnikov simpozij, katerega začetek je bil napovedan za 14. september v Sloveniku v Rimu, so prireditelji odpovedali.

Postavlja se tudi vprašanje, ali se bodo rimski simpoziji v dosednji obliki sploh nadaljevali. Lani je bil v papeškem zavodu že 26. simpozij, ki sta ga priredila Slovenska teološka akademija in Inštitut za zgodovino Cerkve na Teološki fakulteti v Ljubljani. O teoloških vidikih dela in pisanja Primoža Trubarja je pripravilo referate kar 29 strokovnjakov. Letos je izšel, kot vsakokrat od leta 1983 dalje, zbornik z referati, in sicer na 431 straneh v uredništvu dr. Eda Škulja in pod naslovom Primož Trubar.

Izredno delo, ki je bilo opravljeno na rimskih simpozijih, je bilo enakovredno posvečeno tudi primorskim in »zamejskim« cerkvenim osebnostim (Trinko, Sedej, Missia, Mahnič, Karlin, Ukmar, Toroš), protagonistom svetlih (Slomšek, Krek, Jeglič) in težkih obdobij (Rožman, Ehrlich, Vovk). Natisnjene je bilo tako ogromno gradiva.

SINJI VRH

Mednarodna likovna kolonija Umetniki za Karitas je bila letos jubilejna, in sicer 15. po vrsti. Od 17. do 21. avgusta je na Sinjem vrhu ustvarjalo deset udeležencev, ob njih so bili gostje in številni prijatelji, ki so kolonijo obiskali za dan ali dva ter ji podarili svoj likovni zapis.

Na dosedanjih 14. likovnih kolonijah je sodelovalo 828 umetnikov. Vsako leto je zastopano tudi zamejstvo. Med letošnjimi udeleženci sta bila tako tudi brata Franko in Edi Žerjal.

Na dan odprtih vrat so prireditelji poskrbeli za kulturni program. O sodelujočih umetnikih je spregovorila Anamarija Stibilj Šajn, o pobudah Karitasa pa Jožica Ličen. Prisotne sta nagovorila še koprski škof msgr. Metod Piriš in ajdovski župan Marjan Poljšak.

Prodajnih razstav je bilo doslej 149, med obiskanimi kraji sta vsakokrat tudi Gorica in Trst. Izkupiček prodanih del bo letos namenjen otrokom, katerih starši so zaradi gospodarske krize izgubili zaposlitev. Geslo letošnje kolonije je bilo namreč: Daj nam danes naš vsakdanji kruh.

Doktorat pri devetdesetih

Profesorica dr. Nadislava (Nada) Laharnar živi v Buenos Airesu v Argentini. Rodila pa se je 6. oktobra 1919 v Grebinju v Avstriji po prvi svetovni vojni preseljenim staršem iz Ponikev-Laz na Tolminskem. Po drugi svetovni vojni je Laharnarjeva poučevala na slovenski klasični gimnaziji v Gorici. Starejši gimnazijci se je morda spominjajo.

Ko je Italija od Zavezniške vojaške uprave prevzela cono A, ji italijanske oblasti niso hotele dati dovoljenja za stalno bivališče v Gorici in se je zato morala izseliti.

Odšla je v Argentino kot mnogi takratni begunci. V Argentini se je v začetku preživljala kot rediteljica na neki katoliški šoli, dokler se ni naučila španščine in opravila potrebne tečaje za učbeno usposabljanje. Dolgo let je nato poučevala na tamkajšnjih katoliških šolah s srednjo in višjo univerzitetno stopnjo in obenem aktivno sodelovala pri slovenskih društvih in revijah.

Dr. Nada Laharnar praznuje letos svoj 90. rojstni dan in je še vedno umsko aktivna. Živi čisto sama, ker nima sorodnikov in je odvisna od drugih. Kot dokaz njene umske zmožnosti je doktorat iz filozofije, kulture in jezikoslovja, ki ga je letos dosegla na univerzi Del Salvador v Buenos Airesu.

MSGR. MAZZOCATO NOVI VIDEMSKI NADŠKOF

Papež Benedikt XVI. je avgusta za novega videmskega nadškofa imenoval dosedanjega škofa v Trevisu. To je msgr. Andrea Bruno Mazzocato, ki se je rodil 1. septembra 1948 v kraju San Trovaso di Preganziol pri Trevisu. V duhovnika je bil posvečen leta 1972. V letih 1977-2001 je bil profesor dogmatike v Padovi in Trevisu, nato še rektor semenišča, v letih 2000-2004 je bil kot škof na čelu škofije Adria-Rovigo, od leta 2004 pa škofije Treviso.

V Vidmu bo nasledil nadškofa msgr. Pietra Brolla, ki je decembra dopolnil 75. leto, živ in dejaven pa je tudi še prejšnji nadškof msgr. Alfredo Battisti.

KOGOJEVI DNEVI

30. Mednarodni festival sodobne glasbe Kogojevi dnevi se je začel 28. avgusta v Kanalu ob Soči. Na slovesnosti so spregovorili predsednik slovenske vlade Borut Pahor, akademik Ciril Zlobec in župan Andrej Maffi.

V Galeriji Rika Debenjaka so ob tej priložnosti odprli razstavi Goriški likovni krog in Slovenski tisk v Gorici (1918-40).

VERONIKINA NAGRADA

V Celju so 25. avgusta podelili Veronikino nagrado za najboljšo pesniško zbirko leta v Sloveniji pesniku, pisatelju in esejistu Jožetu Snoju, in sicer za zbirko Kažipoti brezpotij.

SEMINAR ZA ŠOLNIKE

Slovenski šolniki v Italiji so imeli ob začetku šolskega leta 44. jesenski seminar. Na uvodni slovesnosti 2. septembra sta v tržaškem Kulturnem domu spregovorila tudi ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Boštjan Žekš in za šolstvo dr. Igor Lukšič. Slavnostno predavanje je imela psihologinja Gabi Čačinovič Vogrinčič.

24. LITERARNI FESTIVAL VILENICA

Literarni festival Vilenica je v začetku septembra doživel 24. izvedbo. Prireditve so bile v Lipici, Trstu, Ljubljani, Štanjelu in jami Vilenici. Tam so 5. septembra izročili nagrado Vilenica tržaškemu pisatelju in esejistu prof. Claudiu Magrisu. Slavnostni govornik je bil predsednik republike Danilo Türk. Kristal Vilenica je v Štanjelu prejela albanska pesnica Luljeta Lleshanaku, pisateljsko štipendijo pa so naklonili Draganu Davančeviću.

SPOMIN NA P. BERTRANDA KOTNIKA

Že 2. februarja je v zgodnjih jutranjih urah v redovni hiši šolskih sester v Velikovcu umrl starosta slovenskih frančiškanov in kulturni delavec p. Bertrand Kotnik. Rodil se je kot Hanzl Kotnik 12. decembra 1913 v Spodnjih Goričah pri Rožeku. Gimnazijo je obiskoval v Celovcu in Italiji, nato je stopil v frančiškanski red in v Ljubljani zaključil študij teologije. V duhovnika je bil posvečen leta 1936. Kot kaplan je deloval v Ljubljani, Mariboru, Podgorju in Beljaku, po vojni pa več kot 20 let v Lemontu in New Yorku v ZDA. Nato se je vrnil na Koroško in bil hišni duhovnik pri šolskih sestrah v Velikovcu.

Kotnik je bil raziskovalec Barogovega življenja in strokovnjak za koroško narodopisje. Celovška Mohorjeva je izdala 13 zvezkov (1992-2008) njegove Zgodovine hiš južne Koroške.

24. KRAŠKA OHCET

Na letošnji 24. Kraški ohceti v Repnu, ki je svoj vrh dosegla v nedeljo, 30. avgusta, sta se vzela domačinka Ivana Škabar in ženin iz bližnje vasi, Dean Furlan iz Zgonika. Obnovili so se priljubljeni običaji in zvrstile številne kulturne in zabavne prireditve.

27. SREČANJE TREH DEŽEL

27. Srečanje treh dežel, ki ga izmenično prirejajo videmska, ljubljanska in celovška škofija, je bilo letos 29. avgusta v Vidmu. V skladu z značajem srečanja so bili maša in govori večjezični. Pri somaševanju, ki ga je vodil videmski apostolski administrator msgr. Pietro Brollo, so sodelovali štirje slovenski škofje.

100-LETNICA POLETA BRATOV RUSJAN

Neugodne vremenske napovedi, predvsem pa burja, so okrnile program slovesnosti Vrnitev domov, ki so jo priredili 5. septembra na Rojah pri Gorici, da bi se spomnili 100-letnice prvega poleta bratov Rusjan. Replika Ede 5 namreč ni mogla iz Ajdovščine prileteti v Gorico, bila pa je tam na ogled.

V hangarju so postavili tudi dve razstavi. Fotografije o snemanju filma *Leteča brata Rusjan* je zbral štandreški rajonski svet, štirjezično dokumentarno razstavo o Rusjanih pa je pripravilo Združenje slovenskih športnih društev v Italiji.

Med prireditvijo so ob vhodu na letališče odkrili spomenik bratoma Rusjan, za katerega so poskrbeli udeleženci mladinske kiparske kolonije Skultura, ki je poleti že četrto leto zapored potekala v Štandrežu. Teden dni je 14 mladih umetnikov z ljubljanske Akademije za likovno umetnost in Visoke šole mozaikov iz Spilimberga delalo pod mentorstvom Jurija Smoleta in Stefana Jusa.

LETOŠNJI MITTELFEST

S plesnim dogodkom z naslovom *Zvezde nove Evrope* je 26. julija padel zastor nad 18. Mittelfestom, ki je na čedajske ulice, trge, v cerkve in kulturna središča privabil glasbenike, igralce in umetnike od vsepovsod, tudi iz Slovenije. Na ogled sta bili na primer predstavi *Nižina neba*, delo Nebojše Popa Tasiča v režiji Jerneja Lorencija v koprodukciji Mittelfesta in Slovenskega mladinskega gledališča iz Ljubljane, ter *Medejin krik* mariborske skupine Inner World Theatre v slovensko-črnogorsko-hrvaški koprodukciji.

Rdeča nit, ki je povezovala srečanja, je bil spomin na 20-letnico padca berlinskega zidu. Pri pogovorih s protagonisti tistega časa, ki so razmišljali ne le o preteklosti, temveč predvsem o sedanjosti naše celine, sta sodelovala tudi poljski voditelj Lech Walesa in slovenski diplomat Jože Šušmelj.

UMRLA JE PSIHIATRINJA

BAZILIJA PREGELJ

Prva slovenska pedopsihiatrinja prof. dr. Bazilija Pregelj je 14. avgusta umrla. Rodila se je 9. februarja 1920 v Kranju v družini pisatelja Ivana Preglja. Bila je soustvarjalka psihoterapevtske dejavnosti v Sloveniji in psihiatričnega dispanzerja v Ljubljani ter upokojena izredna profesorica katedre za psihiatrijo na Medicinski fakulteti. Napisala je več strokovnih knjig in razprav ter dragocene spomine *Moj oče* (1983).

BAZOVICA 2009

Osrednja prireditev ob 79-letnici ustrelitve bazoviških junakov je bila 6. septembra pred spomenikom na bazovski gmajni. Slavnostna govornica sta bila rezijanska kulturna delavka Luigia Negro in pripadnik italijanske manjšine v Sloveniji Franco Juri. Spregovorila sta še slovenska obrambna ministrica Ljubica Jelušič in pa Milan Pahor v imenu prirediteljev.

Po večerni maši zadušnici v Bazovici je podala svoje razmišljanje glasnica Tamara Ražem.

Letos sta spregovorila še dobredobski župan Paolo Vizintin na slovesnosti pred spomenikom v Kranju in nečak enega izmed junakov, Matjaž Bidovec, pred grobnico pri Sv. Ani v Trstu.

V bazovski cerkvi je bil 10. septembra na sporedu še koncert. Pevci zborov Igo Gruden in Lipa so pod vodstvom Tamare Ražem med drugim izvedli *Slovensko sv. mašo*, ki je v spomin na ustreljene junake, svoje nekdanje učence, leta 1931 komponiral Fran Venturini.

61. MARIJANSKI SHOD

Na Opčinah je bil 13. septembra 61. Marijanski shod s procesijo po vasi in somaševanjem, ki ga je vodil apostolski administrator škof msgr. Evgen Ravignani. Osrednja misel je bila posvečena letu duhovništva.

BORIS PAHOR 96-LETNIK

Tržaški pisatelj prof. Boris Pahor je 26. avgusta dočkal 96. rojstni dan sredi dela, načrtov in priznanj.

Cankarjeva založba in Mladinska knjiga sta mu izdali *Izbrana dela* v petih knjigah.

V okviru Vilenice so 3. septembra pripravili odmeven razgovor med tržaškima pisateljema Borisom Pahorjem in Claudiom Magrisom, ki ga je v muzeju Revoltella v Trstu vodil Drago Jančar. V Ljubljani pa so predstavili prevod *Spopada s pomladjo* v angleščino (*A Difficult Spring*), ki ga je oskrbela Erica Johnson Debeljak, izdalo pa ga je Društvo slovenskih pisateljev.

V Beogradu so 16. septembra predstavili srbski prevod *Nekropole*, ki je izšel pri založbi Klett. Ob avtorju sta bila prisotna tudi slovenska ministrica za kulturo Majda Širca in njen srbski kolega Nebojša Bradić.

Romanje treh Slovenij

Na Sv. Višarjah je bilo 2. avgusta že 21. Romanje treh Slovenij, ki ga zdaj prirejata Rafaelova družba in Zveza evropskih izseljenskih duhovnikov. Predavanje *Kje so meje?* je za pisano množico udeležencev imel etnolog in sociolog Silvester Gabršček. Somaševanje v Marijinem svetišču je vodil koprski pomožni škof Jurij Bizjak.

Od 30. julija do 2. avgusta so bili na sporedu tudi 2. Višarski dnevi mladih *Moje korenine*.

KNJIGE

UR. Marija Pirjevec L'ALTRA ANIMA DI TRIESTE

Saggi, racconti,
testimonianze, poesie
Trst, Mladika, 2008

Pred kratkim je tržaška založba Mladika opravila pomemben kulturni podvig, saj je izdala obsežno knjigo z naslovom *L'altra anima di Trieste*. Saggi, racconti, testimonianze, poesie oz. Druga duša Trsta. Eseji, pripovedi, pričevanja, pesmi. Knjigo je uredila Marija Pirjevec, znana raziskovalka slovenske tržaške in sploh širše književnosti in kulture: pred časom je že uredila ravno tako obsežno Tržaško knjigo, ki je sodila v širši projekt Slovenske matice o knjigah, posvečenih raznim slovenskim mestom, po vzoru Ljubljanske knjige ali Celjske knjige.

Ob upoštevanju bogatega gradiva v Tržaški knjigi se je porodila zamisel, da bi publikacijo ponudili tudi italijanskim bralcem, seveda v italijanskem prevodu. Vendar tako obsežne in tematsko bogate knjige se redkokdaj enostavno prevedejo: treba je namreč upoštevati novega bralca, njegovo predznanje in občutljivost. In tako se lahko zgodi, da besedilo, ki se v zavešti slovenskega bralca uvršča v konkretno védenje o prostoru in času njegovega nastanka, je premalo povedno za italijanskega bralca. Marija Pirjevec je morala zato na novo premisliti celo knjigo, izbrati primerna besedila, se tudi odločiti za popolnoma nove odlomke in stopiti v stik s prevajalci. Tako lahko danes sežemo po dveh publikacijah, in sicer Tržaški knjigi in enako obsežni *L'altra anima di Trieste*, ne da bi ju mogli smatrati za popolni dvojčici.

Marija Pirjevec se je odločila za kronološki pregled slovenskega življenja in kulture na Tržaškem in je v ta

namen izbrala besedila poklicnih pesnikov in pisateljev, ob njih pa še za misli zgodovinarjev in družbeno-političnih delavcev. Vsa ta dela naj bi torej ustvarila tisti kaleidoskop slovenske tržaške biti, ki je lepemu delu drugega Trsta popolnoma nepoznan. Mnogi se namreč zaustavljajo le ob italijanskem Trstu in kvečjemu priznavajo domovinsko pravico v mestu, med neitalijanskimi kulturniki, le Joyceu ali Stendhalu; da pa bi upoštevali tudi Trubarja ali Bartola je mnogokrat pretežko: včasih je za to krivo nepoznavanje slovenske kulture, zgodovine, sploh prisotnosti v Trstu, zato je podvig Marije Pirjevec toliko bolj dobrodošel.

Urednica se je odločila za uvodni esej o zgodovini slovenske prisotnosti v Trstu in je kot začetek njene kulturne ozaveščenosti izbrala lik Primoža Trubarja, ki je v 16. stoletju študiral tukaj in je ob škofu Bonomu poglabljal verske resnice tudi v slovenskem jeziku, ki ga je takrat poznal lep del tržaškega prebivalstva. Nato se v spremem esej u omenjajo menih Alasia da Sommaripa, plemiška pisma družin Coraduzzi-Marenzi, pridigar Janez Svetokriški, Žiga Zois, Josip Godina Verdelski, Matevž Ravnikar in drugi, vse do današnjih dni. Gre za zanimiv prerez skozi čas, kjer se omenjajo posamezniki, ki so bili rojeni tukaj ali so imeli kaj stikov s Trstom. Pogosto se namreč dogaja, da se oris slovenske prisotnosti in kulture v Trstu najraje začne s pomladjo narodov leta 1848 in se s tem zanemarijo starejša obdobja.

Uvodnemu esej u Marije Pirjevec sledijo štiri razdelki: prvi obsega avtorje, ki so živeli v 19. stoletju ali na začetku 20. stoletja; med temi je esej o Trubarju, nato odlomki iz del npr. Josipa Godine Verdelskega, Zofke Kvedrove, Vladimirja Bartola in Marije Mijot. Drugo poglavje nam predstavlja obdobje fašističnega dvajsetletja z besedili Josipa Vilfana, Borisa Pahorja, Stanka Vuka ter Ljubke Šorli in Jakoba Ukmarja, da omenim le nekatere. V naslednjem razdelku zasledimo kultur-

ne ustvarjalce in družbeno-prosvetne delavce, ki so se predstavili v javnosti v desetletjih po drugi svetovni vojni: med temi so Alojz Rebula, Ace Mermolja, Boris Pangerc, Jurij Paljk ter Irena Žerjal, Majda Artač Sturman in Alenka Rebula Tuta. Zadnje poglavje je najkrajše, namenjeno pa je mislim o sobivanju med slovensko in italijansko narodno skupnostjo: tu zasledimo Darka Bratino, Alojza Rebulu, Aleša Lokarja, Jožeta Pirjevca, Ivana Verča, Pavla Fondo in Mirana Košuto; prav s Košuto se zaključuje knjiga *L'altra anima di Trieste* in to na neobičajen način, saj gre za spomin na sarajevskega kulturnika Dževada Karahasana, ki o multikulturni in strpni Bosni meni – in to po véliki moriji –, da se mora šele uredničiti v bližnji bodočnosti. Ravno tako, zaključuje Košuta, se mora šele uredničiti tudi odprti in multikulturni Trst.

Že ta hiter pregled vsebine in avtorjev potrjuje, da je *L'altra anima di Trieste* zelo bogata knjiga, kjer se prepletajo misli, pričevanja in slovenska kulturna ustvarjalnost tega prostora. Knjiga je zanimiva tudi za slovenskega bralca, ki lahko v njej zasledi marsikateri manj znani odlomek ali misel, ki se obravnava iz posebnega zornega kota: med zanimivejše prispevke prav gotovo sodijo pretresljivo pričevanje Ljubke Šorli o mučenju v zloglasni Villi Triste, slovita pridiga Jakoba Ukmarja o sobivanju med narodi in razmišljanje Antona Trstenjaka o bogastvu, ki ga primorski Slovenci in Tržačani predstavljajo za celoten slovenski narod. Seveda sem izpostavila samo nekatere prispevke, in še te po strogo osebni izbiri, v publikaciji pa je še veliko zanimivega gradiva.

Ob koncu knjige *L'altra anima di Trieste* zasledimo še pomembnejše biobibliografske podatke o posameznih avtorjih in navedbo 32 prevajalcev, katerih prevode je pregledala Martina Clerici. Sklep celote predstavlja kratek seznam nekaterih toponimov v slovenskem in italijanskem jeziku, knjigo pa dopolnjujejo slike večine avtorjev.

Marija Pirjevec je s to publikacijo opravila pomembno delo: kot je sama zapisala ob koncu uvodnega eseja, je namreč lažje sprejemati vélike zunanje spremembe, kot da bi odprli vrata sosedu in s tem premostili vsako psihološko zapreko pri sprejemanju »drugáčnosti«; vendar le tako bo mogoče uresničiti skupen dom, kjer ne bo podnajemnikov ali drugorazrednih stanovalcev.

Neva Zaghet

BRAZDE S TRMUNA

Izdajatelj letnega zbornika Brazde s Trmuna je Študijski krožek Beseda slovenske Istre in letos se lahko pohvali že s svojim dvanajstim letnikom. Zunanja oblika in koncept ostajata več ali manj vseskozi ista in izdajata dvoje že na prvi pogled opaznih značilnosti: ljubiteljsko zavzetost, ki osredinja vsebino na zanimanje in raziskovanje slovenske Istre in Istranov, tudi tistih, razseljenih širše navzdol ob obali Jadrana tja do Dubrovnika. Drugo, ne manj navdušeno pa je zavzemanje za oživljanje etnografske ali ožje folklorne dediščine in jezikovnih prvin istrščine, katere korenine in včasih že relikte člani krožka iščejo ter oživljajo še ohranjene domače izraze in rečenice oziroma rekla, vtkana v zgodbe ljudskih ali poljudnih pripovedovalcev. Ob vsem tem ljubiteljstvu in zagnanosti pa je seveda ostalo od nabranega na rešetu, se pravi strokovno ali celo znanstveno uporabnega in dragocenega manj, kot bi človek ob tej vnemi pričakoval. Oglejmo si torej kvalitete in pomanjkljivosti tega almanaha malce pobliže.

Ljubezen do Istre in vsega pristno in značilno istrskega je po svoje očarljiva, da ne rečem ob prizadevnosti avtorjev kar ganljiva, a hkrati tudi rada zanese v eno ali drugo skrajnost: po eni strani je preveč razsipanja s podrobnostmi, ki se pri posameznih avtorjih podvajajo. (Recimo pri osrednji temi številke – poročnih običajih – je razumljivo, da se na razmeroma prostorsko omejenem teritoriju šege ne razlikujejo toliko, da bi jih bilo treba vsakič znova nadrobno popisovati, ampak bi jih veljalo enkrat temeljito opisati, drugod pa strniti ali poudariti le tisto, kar loči en običaj od drugega.) Druga nevarnost je v preveliki zaljubljenosti v istrske narečne značilnosti. Ni vse zlato, kar se sveti! Kar v osred-

nji Istri zveni domačinu kot slikovita, avtohtona istrska beseda ali poimenovanje predmetov, favne in flore itd., nam na tržaškem in goriškem Krasu učinkuje kot – v šoli in v medijih – preganjana navlaka iz italijanščine ali iz tržaškega narečja, ki naj bi se je raje otesli. Vmes res najdemo kako desetino izrazov, ki bi jih bilo vredno ohraniti in so živi še tudi na našem podeželju ter so zares sočni in naj se ohranijo. Ob obilju in nepotrebnosti večine drugega izrazja bi bilo treba napisati posebno študijo ali vsaj vrsto člankov, takšnih, kot jih sijajno pripravlja s svojimi kolumnami prof. Diomira Fabjan Bajc. Nekaj piscev v tej številki Brazd vpleta le tipične izraze v svoje sestavke z okusom in pravo mero. Nekatere pa je zaneslo v pretiravanje, posebno tiste, ki se obenem preizkušajo kot pesniki ali pisatelji. Ponekod mrgoli popačenk iz italijanščine ali narečne tržaščine, ko da naj bi bilo takšno izražanje nekaj imenitnega, v resnici pa je za slovensko uho mučno: kakor da bi gojili ohlapno površnost in čimbolj težili k poseganju po vnašanju pogovorne tržaščine v jezik našega vsakdana. Posebno pisci strokovnih člankov ali »literati« naj bi se držali pravila, ali pišem v pristnem narečju – s čim manj posegi po italijanščini – ali pa pišem v knjižni slovenščini. Če pa me mika narečje, naj bo izraz avtohtono naš!

Ob teh kritičnih pripombah je seveda v tej številki zbornika marsikaj dragocenega: zbrano bogastvo poročnih običajev v Istri, domiselna srečanja in pogovori z Istrani, razseljenimi v mestih oz. pokrajinah ob Jadranskem morju, denimo v Pulju, Dubrovniku, Splitu itd. Urednici ge. Nadjji Rojac je treba čestitati, da vselej najde novo in zanimivo osrednjo temo in skrbno zbere karseda različne sodelavce. Manj sreče ima pri skromni beri literatov. Ni jih sicer premalo, a razen kakega posameznika (predvsem seveda Bert Pribac in Edelman Jurinčič, že znana umetnika) in kak redek talent. Seveda, pesnikov in pisateljev, zares nadarjenih, se ne rodi veliko, tako nam ostajajo pisci, največkrat verzifikatorji. Držijo se klasičnih pesniških oblik, rime, ritma, kitice, pri tem pa je dobro, če si podprt tudi z razgledanostjo po klasični in sodobni pesniški beri! In seveda ti je potrebna tudi »božja iskrica« talenta. Tega opazimo

pri omenjenih dveh piscih in še pri redko katerem. Za nekatere bi bilo bolje, da bi prelili svojo misel ali čustvo kar v prozno pripoved. Prozaisti pa spet grešijo s pretiranim ali celo preko vsake mere potenciranim vnašanjem izrazja iz popačene italijanske tržaščine. Urednici svetujem, da piscem v prihodnje svetuje raje strokovne članke ali čisto literaturo: zlasti več proze in zgodb, brez šarjenja z narečjem, posebno če ni pristno in zares ljudsko in naše.

Glede opreme bi morda lahko pritegnili še kakega slikarja ali ilustratorja. To številko je z laviranimi risbami opremil Darij Novak. Prilega se s svojim domačijskim navdihom vsebini in tudi glavni temi. Morda pa bi zbornik prihodnjč popestrili s kakim drugim tipom ilustriranja, malo osvežili številko s kakim novim slogom in imenom in morda s kakim pokrajinskim motivom.

Zbornik nam pove veliko o Istri in njenih ljudeh, živ je in pisan, bogat in poučen. Upam, da ne bo s svojimi 500 izvodi krožil samo po Istri, ampak si nujno našel pot v osrednje slovenske pokrajine in v Trst, saj bo le tam odpiral nova obzorja in prikazal Istro v njeni svojskosti.

Najsrečnejša pa bi bila, ko bi se v Brazdah pojavilo novo istrsko literarno ime močnega talenta. Zakaj spominjam se, da mi nobena razprava ne članek ne poezija nista tako močno in prepričljivo približala Istre, da mi je še zdaj živo v očeh in srcu, kot so to storile knjige dveh pisateljev: Milana Lipovca in Marjana Tomšiča. Ta Istra bo ostala večna.

Naj na koncu naštejemo avtorje te številke Brazd s Trmuna (kraj izdaje je naveden skromno: Slovenska Istra, december 2007, razdelki so poimenovani – po uvodu – Ljubo doma, kdor ga ima, Dali ji bomo, dali ji bomo, naši novici, prstan zlat, Spletam si šop iz ivanjščic in grebenuš. – Kot je razvidno, je prvi del posvečen obiskom pri Istranih v hrvaškem Primorju, drugi poročnim običajem, tretji pa so posebne pripovedi o doživljajih pri poročnih slavjih. Zadnji razdelek pa navaja sponzorje, ki pa so le trije: privatno podjetje, Mestna občina Koper, Ministrstvo za šolstvo in šport ter še ena, verjetno privatna institucija, označena s črkami KD-SJ. Zdi se, da je najbrž kar krepko segel v žep Študijski krožek sam, v katerem najbrž sodelavci,

vsaj kot sklepamo iz nekaj imen, ne presegajo prstov obeh rok po svojem številu. Torej: veliko dobrega z veliko truda in primernimi stroški. Na dobiček torej ni računati, vsekakor pa upamo na močan učinek, zaradi katerega se bo trud avtorjem poplačal v nematerialni obliki.

Vseh sodelavcev zbornika ne moremo našteti, naj navedem poleg urednice, nekdanje in delno sedanje sodelavke Radia Trst, Nadje Rojac, še najplodovitejše pisce, posebej strokovne: Marta Košuta in Ljuba Smotlak iz Trsta ter z več članki Ivan Novak, Danila Tuljak Bandi, Marija Andrejašič Koren, Viktorija Pucar Štromar, Konstantin Radoslav – Košte, itd.

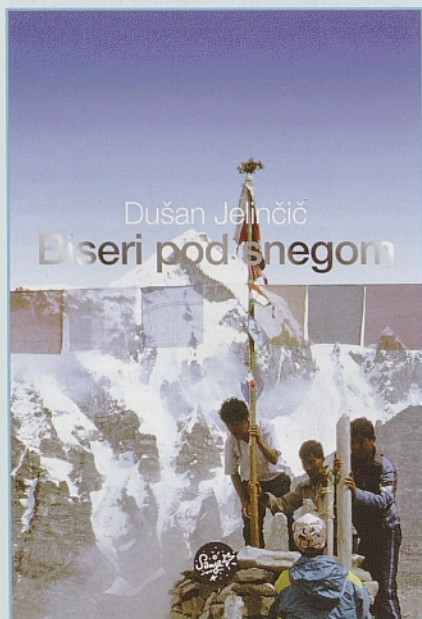
Zora Tavčar

PLANINSKO ZALOŽNIŠTVO

Slovenci smo planinski narod. Vsak drugi Slovenec občasno odhaja v gore. Prav vsi Slovenci pa smo zaljubljeni v naše gore, ki so prav gotovo med najlepšimi na svetu. Uradnih članov Planinskih društev je bilo pred nekaj leti več kot 100.000. Več članov so vključevala le Gasilska društva.

Pred desetletji smo poznali planinske založbe in tiste, ki take literature niso izdajale. Dandanes pa lahko najdemo planinsko literaturo, eno knjigo ali več, že skoraj pri vsaki založbi. Mnogi avtorji so svoja dela izdali tudi v samozaložbi.

Med planinske založbe se je uvrstila tudi založba Sanje iz Ljubljane. V

letu 2008 so izdali knjigo slovenskega zamejca, priznanega alpinista, pisatelja in novinarja Radia Trst, Dušana Jelinčiča z naslovom **Umor pod K2**. Prva izdaja te knjige je izšla leta 2000 pri založbi Lipa v Kopru. Knjiga je prva slovenska prava alpinistična kriminalka. V romanu se zgodba najprej odvija v švicarskih gorah z Eigerjem na čelu, nato pa v Himalaji. Nastopajoči so alpinisti z vseh koncev sveta in ne nazadnje tudi spremljevalni šerpe. Nova izdaja pa je deloma spremenjena in dopolnjena.

V letošnjem letu pa so izdali še drugo žepno izdajo istega avtorja z naslovom **Biseri pod snegom**. Prva izdaja te knjige je izšla leta 2000 pri založbi Obzorja v Mariboru. V njej avtor opisuje štiričlansko mednarodno alpinistično odpravo na Everest, ki jo je leta 1990 organiziralo Slovensko planinsko društvo Trst. Jelinčiča zanima tisto, kar je novo; novo pa je tisto, kar se spreminja; edino kar se spreminja, pa je človeška duša. Opis himalajske odprave je opisovanje ljudi, ki živijo in delujejo v izredno težkih razmerah. Jelinčičevo pisanje v tej knjigi nas spominja na planinske spise legendarnega slovenskega alpinista in filozofa Klementa Juga.

Ista založba pa je v letošnjem letu izdala tudi knjigo **Ožarjeni kamen** drugega velikega slovenskega alpinista Frančka Kneza. Besedilo nas popelje po nenavadni in osupljivi poti neznanega sveta, na katerih ne manjka drznih pogledov v vrtoglave prepade in obzorja, ki jih pred vsakogar postavlja ne le pot v višave, ampak v življenju nasploh. Avtorju je pogosto zgodba pomembnejša od začrtane poti same. V knjigi je več celostranskih nenavadnih in zanimivih fotografij.

Ciril Velkvrh

MOJCA LUŠTREK GORA JE MOJA MUZA Komenda, samozaložba, 2009

Pesni že skoraj vsak. Gospa Mojca Luštrek pa ni ena od mnogih, ampak je nekaj posebnega, vsaj za mene.

Tako kot ona, hodim tudi sam rad v hribe. Več je skal, več je strmine, lepše mi je. Če je prestrmo, pa me morajo navezati, čeprav fizično delo opravi sam. Še težje, pravzaprav nemogoče, pa mi je zapisati verz, ki bi se rimali, ki bi se rimali tako lepo, kot pri gospe Mojci.

V pesniški zbirki z naslovom **Gora je moja muza**, ki jo je avtorica izdala v samozaložbi, je zapisala vse svo-

je misli, doživetja, občutenja na planinskih poteh, vse svoje želje in načrte, ki jih je kovala v dolini za pot v gore. Spominja se razgledov z gorskih vrhov, občuduje jutranjo zoro in večerno zarjo, opozarja na hlad in toplino kamnitih sten ter občuduje gosko cvetje. Spominja se izletov na nekatere gorske vršace, kot so Storžič, Stenar, Matajur, Krn, Kobariški Stol ter na sprehode po Smrekovcu in Pohorju ter drugod.

Opeva prijateljstvo med ljudmi in z gorami ter nas spominja na nevarnosti v gorah. Objavila je tudi pesem, posvečeno

Pavletu Kozjeku

*Ledeni stolp hladno molči,
le včasih v drobu mu zastoka,
ko sredi zvezdnate noči
zlovešče mrzli piš zajoka.*

*Nanesel veter je opast,
da izpod belega oboka,
ne vidi se globoka past,
pod njim potuhnjena razpoka.*

*V globino zdrnil je korak,
za njim ni ne sledi ne zvoka.
Pomnik edini je serak,
in hrepenenje, oporo.*

Na koncu knjige je še objavila svoj (ne Franceta Prešerna) Sonetni venec, v katerem je še enkrat združila vse misli iz celotne knjige. Tudi večina drugih pesmi je zapisanih v sonetni obliki, kar bralcu, vsaj meni, vzbudi praznično vzdušje, združeno z glasbo in lepoto.

Ciril Velkvrh

RAZSTAVE

NA DUNAJU O SLIKARSKI STVARNOSTI FANTASTIKE FRANCETA MIHELIČA

V slovenskem kulturnem centru Korotan na Dunaju so 18. novembra 2008 odprli razstavo izbranih del priznanega slovenskega slikarja Franceta Miheliča, istočasno pa so tudi predstavili obširno monografijo *France Mihelič – Stvarnost fantastike*, ki jo je nedavno izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani in založila Mohorjeva družba v Celovcu.

V reprezentativno oblikovani knjigi velikega formata je poleg obširnega in preglednega natisa Miheličevih slik v različnih tehnikah, črno-belih ali barvnih jedknicah, lesorezih, tuših, akrilu na platnu objavljena tudi obširna v slovenščini in nemščini natisnjena študija znanega slovenskega umetnostnega zgodovinarja Lojzeta Gostiše o Miheličevi »stvarnosti fantastike«.

Gostiša se zna poglobljeno in preudarno približati notranji dinamiki Miheličeve umetnosti, na prepričljiv način razčleni strukturo Miheličevih likovnih del in jih preudarno postavi v kontekst svetovnega oziroma vseevropskega slikarskega dogajanja. Subtilno išče notranje vzgibe Miheličeve umetnosti, ki jih odkrije že v slikarjevem zgodnjem otroštvu oziroma, kot poudari »v nerazložljivem strahu otroka, ki je ob večerih poslušal zgodbe o vedomcih, veščah in čarovnicah, o mrtvaški uri in krvavem stegnu.« Toda Gostiša takoj zatem zapiše, da je druga svetovna vojna ta umetnikov prvinski strah iz otroških let »spremenila v realno ogroženost v partizanskem Rogu...«

Pravi in samosvoj izraz za svojo umetnost je Mihelič našel po letu

1950, ki ga je preživel v Parizu, kjer se je seznanil z dosežki tedaj aktualnega nadrealizma. Gostiša zato postavi osrednji Miheličev slikarski doprinos na ploskev svetovnega surrealizma, vendar istočasno poudari slikarjevo drugačnost in njegovo slovensko posebnost v primerjavi s Salvadorjem Dalijem, Maxom Ernstom ali Yvesom Tanguyem. Med drugim citira mnenje francoskega umetnostozgodovinskega publicista Marcela Briona, ki je v Miheličevem slikarstvu odkril »enega od najoriginalnejših in najavtentičnejših aspektov sodobne umetnosti.«

V zvezi s tem je posebno zanimiva Miheličeva izjava iz leta 1977, v kateri je med drugim omenil, da je nanj »prvotno vplivala predvsem narava: skrivnostni gozdovi, njihov bogati, nevidni svet. Z njim sem prijateljaval – najraje z žuželkami, ki so bile moje edine igrače. Ta svet je nekatere zavedel v biologijo, mene pa v risbo. Skrivnostnim silam gozdov dodajam zdaj zgodbe, ki sem jih še kot otrok poslušal v domači hiši...«

Miheličev opus tematsko ni posebno razvejan. Po fazi ekspresivno folklorne motivike se je v prvih povojnih letih pod vplivom vojnih grozot usmeril v oblikovanje temačnih balad z zverženimi in okleščenimi drevesi, razrušenimi ali požganimi hišami in osmojejnimi dimniki. Toda razmeroma hitro je prešel v upodabljanje čudnih človeških likov z maskami na glavi in v drevesne rogovile in veje s spreminjajočimi udi oziroma telesi. Na izredno minuciozen poetičen način in s smislom za detajl oblikuje Mihelič svoje groteskne figure, ki se v prostoru slike razvrščajo v posebno prisposodno učinkujoča sporočila. Alegoričnost Miheličevih likovnih umetnin velikokrat dodatno podčrtajo naslovi posameznih slik: Pogreb iluzij, Roka mrtve matere, Goreči demon, Konj, himera in smrt, Muzikanti nad razvalinami, Gluha loza, Mrtvi gozd, Maske nad vasjo in podobno. Zanimivo je tudi Miheličevo kontinuirano upodabljanje kurentov, ki so v svojih posebnostih realen motiv iz arhaične preteklosti, ki pa se pri Miheliču razrašča v fantastične nadrealne razsežnosti skrivnostno doživetega življenja.

Na odprtju razstave Miheličevih slik v dunajskem Ko-

rotanu je poleg umetnostnega zgodovinarja Lojzeta Gostiše spregovoril tudi predsednik znanega dunajskega Künstlerhausa – Hiše umetnikov – profesor Joachim Lothar Gartner, ki je v svojem nagovoru poudaril, da je Mihelič s svojo močno in samosvojo umetniško osebnostjo ključoval dominanci abstraktnih, ki so po letu 1945 večinoma vladali in odločali v sceni: »Ni se namreč prepustil vrtincu avantgardističnih programov in konceptov ter njihovim diktatom in zapovedim«. Gartner je med drugim omenil, da so »Miheličeve vizionarne slike in upodobitve izraz umetnikovih notranjih monologov in sanj in rezultat romantičnega, deloma melanholično glasbenega vzdušja. So razpoloženske slike, označene z biomorfni, vegetativno razraščajočim se surrealizmom, nočne godne scene, naseljene z letečimi demoni in skrivnostnimi gozdni bitji, ki nas vlečejo v svoj čar.«

Na razsežnosti Miheličevega slikarstva še posebej opozarja obširna monografija, ki je nedavno izšla pri celovški Mohorjevi založbi. Zares imenitno publikacijo na najboljšem papirju in s številnimi barvnimi in črno-belimi reprodukcijami Miheličevih del je skrbno natisnila tiskarna MKT PRINT v Ljubljani. Knjigo, ki obsega okrog 200 strani in stane v prosti prodaji 49 evrov, je na dunajski prireditvi še posebej predstavil dolgoletni direktor celovške Mohorjeve založbe dipl. ing. Franc Kattinig.

Skoraj istočasno s predstavitvijo knjige o Miheličevem slikarstvu v dunajskem Korotanu so v Slovenskem znanstvenem inštitutu na Dunaju predstavili nemško publikacijo celovškega profesorja Vladimirja Wakouniga o dvojezičnem šolstvu na Koroškem. Knjigo je pod naslovom *Der heimliche Lehrplan der Minderheitenbildung* (Skrivni načrt manjšinskega izobraževanja) izdala založba Drava v Celovcu. Vladimir Wakounig v svoji knjigi priporoča nov koncept izobraževanja, v katerem naj bo učenje jezikov usmerjeno v solidarnostno večjezično prihodnost in na ta način demitologizirano. Predstavitev Wakounigove knjige in razgovor o njeni tematiki je v Slovenskem znanstvenem inštitutu na Dunaju pripravila Izobraževalna delavnica avstrijskega gibanja Zelenih v povezavi z Inicijativo manjšin celovško založbo Drava.

Lev Detela

Poročilo o delu knjižnice v letu 2008

V letu 2008 je bilo delovanje Knjižnice Dušana Černeta v Trstu zelo pestro in razgibano. V preteklem letu smo izdali dve zelo odmevni publikaciji, ki sta bili deležni zelo lepega sprejema in veliko pohval. V začetku leta 2008 je pri založbi Mladika izšla publikacija Slovenska bibliografija za Kanado 1832-2007, ki jo je sestavil vodja knjižnice Marjan Pertot. Konec leta 2008 pa je v sozaložništvu Mladike, Slovenskega gledališkega muzeja iz Ljubljane in Knjižnice Dušana Černeta izšla zajetna knjiga, ki jo je prav tako sestavil Marjan Pertot, z naslovom Slovensko gledališče v Argentini 1948-2008. Publikacija, ki obsega 500 strani velikega formata, je izšla v prestižni zbirki Dokumenti Slovenskega gledališkega muzeja, ki jo že vrsto let izdaja Gledališki muzej v Ljubljani. To je že druga publikacija, ki je bila uvrščena v prestižno zbirko. Pred leti je bila namreč objavljena knjiga, ki jo je sestavil Marjan Pertot, V domovini Jake Štoke, ki podrobno opisuje dramsko delovanje na Proseku in Kontovežu. Tudi ta publikacija je bila zelo dobro sprejeta, saj je izšla v 500 izvodih, ki so v glavnem že razprodani.

V pripravi sta še dve knjižni izdaji. Prva je zbornik gledališkega delovanja predvojnih slovenskih emigrantov v Argentini. Ti slovenski prišleki v novo oddaljeno deželo so bili predvsem Primorci (Tržačani, Goričani, prebivalci Brd, Vipavske doline, Istre), ki so zapustili svoje domačije in fašistično Italijo, v kateri se ni dalo živeti ne materialno ne politično. Zanimivo pri vsem tem je, da je takratna oblast z velikim veseljem izdajala vizume za izselitev slovenskega prebivalstva v Južno Ameriko, predvsem v Argentino. Tudi ta publikacija bo zelo zanimiva, saj nam bo podrobno predstavila veliko podatkov o dramskem življenju slovenskih kulturnih entuziastov. Poleg pregleda dramskega delovanja Primorcev bo tudi podroben opis gledališkega ustvarjanja drugih slovenskih izseljencev (Prekmurcev, Dolenjcev, Štajercev in prebivalcev drugih slovenskih dežel).

Kot druga publikacija je v pripravi bibliografski popis slovenskega tiska, ki so ga in ki ga še izdajajo slovenske župnije v Nemčiji. Tudi to delo bo zelo zanimivo, ker bo podrobno prikazalo življenj-

ske moč, ki jo še vedno imajo Slovenci v tem delu Evrope.

Inventarizacija

V letu 2008 smo v Knjižnici Dušana Černeta inventarizirali 400 knjižnih enot – knjig, brošur in periodičnega tiska, tako da je bilo konec leta inventariziranih 13.400 knjižnih enot.

Po večletnem odlašanju smo leta 2008 sklenili, da je nujno, da inventariziramo in strokovno uredimo droben tisk, ki se je nabral v teh letih našega delovanja. Inventarizacijo drobnega tiska smo pričeli že leta 1991, ko smo inventarizirali le tisk zdomskih Slovencev. V naslednjih letih smo inventarizirali droben tisk, ki smo ga uporabili pri pripravi raznih slovenskih bibliografskih popisov. Tega se je vsa ta leta toliko nabralo, da smo se odločili inventarizirati ves zdomski tisk, ga uredili po državah, v katerih je izhajal, in tudi po ustanovah, ki so ga izdajale. Tako smo v prejšnjem letu inventarizirali 1.592 enot drobnega tiska. Vsega inventariziranega drobnega tiska pa je 2.812 enot.

Katalogizacija

Tudi v letu 2008 smo posvetili veliko pozornost katalogiziranju knjig in periodičnega tiska. V centralni katalog je bilo vloženi 240 knjižnih listkov, v katalog slovenskega zdomskega tiska pa 106 knjižnih listkov. V glavnem je sedaj 11.006 listkov, v zdomskem pa 3.299.

Izpopolnjevanje knjižnega gradiva

Kot vsako leto smo tudi v preteklem letu posvetili veliko skrbi izpopolnjevanju knjižnega gradiva. Tako smo tudi fotokopirali nekaj zdomskega tiska, ki ga nismo še imeli. Prejeli smo tudi precej knjižnih darov, ki so nam jih poklonili naši zvesti prijatelji in dobrotniki. Največjo skrb pa vlagamo v zbiranje slovenskega zdomskega tiska, ki je naša prioriteta naloga.

Vezava

Veliko skrb posvečamo tudi vezavi, predvsem periodičnega tiska, ki ga naši čitatelji uporabljajo pri svojih raziskavah. Vezali smo tudi nekaj starih knjižnih izdaj, ki so bile v zelo slabem stanju.

Izposoja

V preteklem letu je bilo izposojenih 128 letnikov raznih časopisov in drugih periodičnih izdaj. Izposojenih je bilo 58 knjižnih izdaj.

za smeh in dobro voljo

Policist ponoči ustavi voznika, ki z avtom močno vijuga po cesti: »Dober večer, kontrola prometa. Ste kaj pili?« »Sem, seveda sem. S prijatelji sem šel na osem piv, ko sem pa enega prijatelja odpeljal domov, sva pri njem spila še po pet travaric.«

»Gospod, stopite iz avta!«
»Zakaj?! Mi ne verjamete?«

• • •

Policist si je kupil novo digitalno ročno uro. Ponosno jo je zapel na roko in jo v službi pokazal kolegom. Naenkrat ga eden od kolegov vpraša:

»Ti, Janez, koliko je ura?«
»Pot deljeno s sedemnajst! Koliko je to, si pa sam izračunaj!«

• • •

Peter prosi soseda policista, da mu pomaga pri preizkusu, če mu gorijo vse luči.

»Dolge?«
»Delajo!«
»Kratke?«
»Delajo!«
»Smerni kazalci?«
»Delajo ... ne delajo ... delajo ... ne delajo!!«

– Krasno! Cel mesec mi ne bo treba kuhati.

– Težko vidiš danes zakon, ki bi se začel s toliko razumevanja.

Policist privede na policijsko postajo pijančka, ki je v lokalu kritiziral policijo in zbijal neslane šale na račun policije. Pijanček se brani:

»Jaz nisem mislil na vas. Mislil sem na policijo sosednje države.«
»Nič se ne izgovarjaj, mi že vemo, katera policija je zanič.«

• • •

Berač je na cesti mimoidočega prosil za stotaka, ta pa mu je odvrnil:

»Na cesti klošarjem nikoli ne dajem denarja!«
»Pa stopite z menoj v mojo pisarno!« mu je odgovoril klošar.

• • •

»Ko bom velik, bom zaslužil toliko denarja kot očka,« se pohvali Mihec.

»In ko bom jaz velika, bom porabila toliko denarja, kot ga porabi mamica,« doda njegova sestra Barbara.

• • •

»Dve skupini cestnih gradbenih delavcev kopljeta dvesto metrov dolg jarek. Vsaka skupina začne na svojem koncu. Prva začne ob šestih in izkoplje tri metre na uro, druga prične ob pol sedmih in izkoplje štiri metre na uro. Kje se bosta skupini srečali?«

»Ob osmih v bifeju.«

Na razpolago pri Mladika

23,00 €

LITERARNI PRVENEC

Vilma Purič
BURJIN ČAS

Roman o ljubezni in vojni
na obronkih Krasa.

DRUGA
IZDAJA

23,00 €

EVELINA UMEK

PO SLEDEH FATE MORGANE
Marica Nadlišek Bartol 1867-1940

Evelina Umek
**PO SLEDEH
FATE MORGANE**

Življenjske sledi svetoivanske
pisateljice Marice Nadlišek Bartol.

25,00 €

Alojz Rebula

Pod vrhom tisočletja

Alojz Rebula
POD VRHOM TISOČLETJA
Dnevnik 1996-1999

»Dnevnik: to so orgle. Iz katerih
lahko privabiš vsakršno muziko.«

M založba
MLADIKA